

Kryeministri Rama: Baza e re detare e NATO-s në Porto Romano, një tjetër akses i Europës

» faqe 3

Ministri Peleshi pret të rinjtë që përfaqësojnë Shqipërinë në konkursin ndërkombëtar në NASA

Ministri i Mbrojtjes Niko Peleshi priti një grup të rinjsh të talentuar, pjesë e grupit "Chiron11", të cilët u përzgjedhën dhe u nominuan për çmim në konkursin ndërkombëtar, ndërmjet 58 000 konkurrentëve nga e gjithë bota, nga juria e "NASA International Space Apps Challenge"...

» faqe 2

SHSHP të FARSH, gjeneralmajor Arben Kingji, vizitë zyrtare në Kosovë

Shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FARSH-së, gjeneralmajor Arben Kingji zhvilloi një vizitë zyrtare në Republikën e Kosovës. Në ambientet e Ministrisë së Mbrojtjes së Kosovës, gjeneralmajor Arben Kingji u prit nga ministri i Mbrojtjes i RSK, z. Ejup Maqedonci dhe komandanti i FSK-së, gjeneralletënant Bashkim Jashari...

» faqe 5

Ministri Peleshi pret të rinjtë që përfaqësojnë Shqipërinë në konkursin ndërkombëtar në NASA

Ministri i Mbrojtjes Niko Peleshi priti një grup të rinjsh të talentuar, pjesë e grupit "Chiron11", të cilët u përzgjodhën dhe u nominuan për çmim në konkursin ndërkombëtar, ndërmjet 58 000 konkurrentëve nga e gjithë bota, nga juria e "NASA International Space Apps Challenge".

Të rinjtë e talentuar përfaqësuan Shqipërinë në këtë konkurs. Gjatë bisedës me të rinjtë, ministri Peleshi vuri theksin te ngritja e Qendrës së Inovacionit në Ministrinë e Mbrojtjes. "Ne duam ta bëjmë një qendër të aksesueshme për të gjithë, në mënyrë që çdo maturant, çdo student apo operator, ta ketë të lehtë të punojë dhe të ndërveprojë".

Z. Peleshi tha se është shumë optimist për brezin e ri, duke shprehur edhe mbështetjen e Ministrisë së Mbrojtjes në fushën e inovacionit. "Pjesa më e madhe e inovacioneve ka filluar nga mbrojtja, nga rënia e internetit, ka shumë probleme dhe sfida. Ne importojmë shumë sisteme teknologjike në fushën tonë. Pse të mos i prodhojmë këtu? Kemi shqiptarë të aftë. Mund të prodhojmë me të rinjtë tanë të talentuar dhe më pas zhvillojmë

sektorë të rinj", - u shpreh ndër të tjera ministri Peleshi.

"NASA International Space Apps Challenge" është një maratonë teknologjike e iniciuar nga NASA. Ky event është shpallur më 2011 me mbështetjen e plotë dhe të qeverisë amerikane, por u zhvillua për herë të parë në 2012. Shqipëria është pjesë

e saj tashmë prej 10 vitesh. Grupi "Chiron11" i ka dhënë zgjidhje sfidës: "Vizualizimi i një misioni hapësinor, duke përdorur realitetin virtual".

Ëndrra e këtyre të rinjve është të dërgojmë një sondë në një planet larg, të quajtur "Proxima Centauri B", që mund të jetë një vend, ku njerëzit mund të jetojnë në të ardhmen.

Ministri Peleshi: Po punojmë me AFA-në të hapim Masterin e ri të "Inteligjencës Artificiale"

"Siguria kibernetike-sfidë për mbrojtjen dhe sigurinë" ishte tema e Konferencës së organizuar nga Akademia e Forcave të Armatosura dhe Instituti Kërkimor Shkencor Ushtarak. Pjesë e kësaj konference ishte edhe ministri i Mbrojtjes Niko Peleshi.

Duke sjellë në vëmendje sulmet kibernetike të vitit të kaluar që goditën Shqipërinë, Ministri Peleshi foli edhe për mësimet që shteti dhe institucionet nxorën nga kjo ngjarje.

"Koha tregoi se nuk ka rëndësi nëse je vend i madh apo i vogël, por duhen zhvilluar kapacitetet në këtë domen. Kërcënimin në këtë domen ne e kemi të provuar nga viti i kaluar. Ne jemi nga vendet e para për shërbimet online, krahasuar edhe me vende të zhvilluara se ne në Evropë. 95% e shërbimeve publike janë online. Por kjo sjell me vete rrezikun dhe kërcënimin e sigurisë. Jemi akoma në hapat e parë, ndonëse pas sulmeve të vitit të kaluar kemi bërë një ristrukturim të kapaciteteve kombëtare të sigurisë kibernetike, kemi bërë investime edhe në infrastrukturë teknologjike, kemi bërë dhe në sektorë civilë. Megjithatë sado të investosh në infrastrukturë, nëse nuk

plotësohet i gjithë ekosistemi nuk mund të kemi sukses. Krahas investimeve në infrastrukturë duhet të kemi nevojë edhe për kapacitetet njerëzore", - u shpreh gjatë fjalës së tij në këtë konferencë

Ministri i Mbrojtjes.

Z. Peleshi tha se ky është viti i tretë që në Akademinë e FA-së vijon Masteri në Siguri Kibernetike, ndërsa foli për rishikimin e pagave të specialistëve të

lartë të teknologjisë së informacionit, për të qenë më konkurrues në treg.

Gjatë fjalës së tij z. Peleshi foli edhe për një risi. Sipas tij po mendohet për zhvillimin edhe në fushën e inteligjen-

cës artificiale. "Edhe në fushën e inteligjencës artificiale nuk kemi pse mendojmë se nuk na ka ardhur radha. Unë inkurajoj stafin që do të punojë në Qendrën e Inovacionit, që të identifikojmë temat tona të kërkimit shkencor, të ngremë grupet e kërkimit shkencor rreth këtyre temave. Ne po punojmë me Akademinë e FA-së të hapim edhe një Master të ri të "Inteligjencës Artificiale", - theksoi ministri Peleshi.

Pjesë e konferencës shkencore ishte edhe shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FA-së, gjeneral brigade Arben Kingji, komandantë dhe drejtorë të FA-së, përfaqësues nga Ministria e Brendshme, Akademia e Sigurisë, Universiteti i Tiranës dhe Universiteti "Luarasi".

Kryeministri Edi Rama mori pjesë në takim të liderëve të pesë vendeve anëtare të NATO-s nga Europa Juglindore, me pjesëmarrjen e Sekretarit të Përgjithshëm të NATO-s Jens Stoltenberg, mbajtur në Shkup, Maqedoninë e Veriut, më 22 nëntor 2023. Në nisje të takimit, Kryeministri Rama u drejtua me një përshëndetje në gjuhën shqipe: “Së pari dëshiroj që në gjuhën shqipe t’u uroj të gjithë shqiptarëve këtu në Maqedoninë e Veriut ditën e bekuar të Alfabetit. Nga ana tjetër, më vjen shumë mirë që sot mblidhemi këtu në këtë moment jo të lehtë për të gjithë, një moment luftërash dhe krizash të rënda, që kanë potencialin të rrezikojnë drejtpërdrejtë edhe anën tonë, një moment kur këtu në rajon të gjithë duhet të fokusohemi tek mbrojtja dhe ruajtja e asaj që kemi arritur, që është jo pak, një paqe e brishtë e përgjithshme, po sidoqoftë një paqe, dhe të vëmë të gjitha forcat për ta bërë këtë paqe përfundimtare dhe të qëndrueshme”, - tha kryeministri.

Baza e re detare e NATO-s në Porto Romano, një tjetër akses i Europës

Pas takimit me tyre, liderët pjesëmarrës, Kryeministri Edi Rama, Kryeministri i Republikës së Maqedonisë së Veriut, Presidenti i Republikës së Kroacisë, Kryeministri i Republikës së Malit të Zi dhe Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s Jens Stoltenberg dhanë një konferencë të përbashkët për shtyp. Mes të tjerash Kryeministri shqiptar Edi Rama u shpreh se: “Falënderoj Kryeministrin Kovačevski për ftesën dhe Sekretarin e Përgjithshëm të NATO-s për angazhimin dhe mundësimin e këtij takimi, i cili është i pari i këtij lloji në përfundim të turit të Sekretarit të Përgjithshëm në rajonin tonë dhe dëshiroj të bëj me dije që Sekretari i Përgjithshëm e priti me interes propozimin për të ndërtuar një format të një Samiti të NATO-s me Ballkanin Perëndimor, ku të jenë të pranishëm, jo vetëm vendet anëtare të NATO-s në këtë rajon, por edhe vendet partnere të NATO-s, pra faktikisht vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor që këtu sot nuk janë të pranishme, si edhe pjesa tjetër e vendeve anëtare që janë në kufi me rajonin meqë kanë një interes të drejtpërdrejtë për stabilitetin dhe për progresin demokratik të rajonit.

Nga ana tjetër, dëshiroj të theksoj se jam i keqardhur për faktin që pavarësisht thirrjeve të përsëritura për të shtuar në mënyrë të ndjeshme, jo vetëm vëmendjen, por edhe trupat, të cilat duhet të garantojnë stabilitet dhe paprekshmëri absolute të Kosovës, ka ndodhur një ngjarje tragjike, e cila duhet konsideruar një paralajmërim dhe jo një ngjarje sporadike, e cila duhet me çdo kusht të mos përsëritet. Për këtë arsye theksova edhe sot në takim domosdoshmërinë e rritjes së numër të forcave të NATO-s në Kosovë dhe domosdoshmërinë për të garantuar kufirin mes Kosovës dhe Serbisë, i cili faktikisht është jashtë kontrollit dhe i cili është në shërbim të aktiviteteve ilegale të trafikut të armëve, të trafikut të drogës, të aktiviteteve, të cilat pastaj ngatërrohen siç e dimë të gjithë, edhe me aktivitetin politik, me sfond ultra nacionalist që shkakton devijime të rënda, siç ishte devijimi në Banjaskë, ku humbi jetën në krye të detyrës një punonjës i policisë së Republikës së Kosovës dhe ku qartësisht doli në pah

Kryeministri Rama: Baza e re detare e NATO-s në Porto Romano, një tjetër akses i Europës

rrezikshmëria e lartë për destabilizim dhe përshkallëzim të një konflikti, që siç e tha Sekretari i Përgjithshëm ka vetëm një vend, për t’u trajtuar, në tryezën e dialogut të ndërmjetësuar nga Bashkimi Europian mes Kosovës dhe Serbisë.

Nga ana tjetër, dëshiroj të theksoj edhe kërkesën që aplikimi i Shqipërisë për të bashkë-financuar me NATO-n bazën e re detare të NATO-s në Porto Romano të procedohet sa më shpejt sepse ne besojmë shumë që çdo gjë që ndodh hap pas hapi, e përforcon vlerën strategjike të një investimi të tillë, jo thjeshtë për Shqipërinë, as thjeshtë për krejt rajonin tonë, por edhe për vetë NATO-n, e cila do të fitojë një tjetër akses të shpejtë në këtë anë të Europës, për çdo rast dhe për qëllimet strategjike të mbrojtjes së përbashkët.

Edhe njëherë faleminderit i dashur Dimitër, faleminderit i dashur Jens për këtë mundësi që të ndajmë së bashku këto shqetësime, ndërkohë që Shqipëria ka përmbytur me buxhetin e vitit 2024, edhe objektivin e financimit të mbrojtjes me 2 %, siç është shtruar nga tryeza e NATO-s për të gjitha vendet anëtare

dhe ne do të vazhdojmë të jemi shumë të angazhuar dhe shumë të përkushtuar për të forcuar kapacitetet tona, për të rritur efikasitetin e forcave tona të armatosura dhe njëkohësisht mbetemi në frontin e vendeve të NATO-s, një anëtar i përgjegjshëm dhe i palëkundur në të gjitha sfidat e përbashkëta.”

Sfidat e reja të së tashmes kërkojnë më shumë unitet dhe vështrim strategjik

Gjatë konferencës së përbashkët për shtyp Kryeministrin Edi Rama iu drejtua pyetja lidhur me situatën në veriun e Kosovës, e cila ka rikthyer edhe një herë çështjen e sigurisë në Ballkanin Perëndimor dhe se çfarë shikon ai si zgjidhje konkrete për këtë, veçanërisht pas atyre që komunikoi gjatë fjalës së tij. Kryeministri Edi Rama theksoi edhe njëherë qëndrimin e tij dhe të qeverisë që ai drejton në raport me “domosdoshmërinë që NATO të jetë më e pranishme në Kosovë dhe posaçërisht e angazhuar me më shumë trupa për të siguruar kufirin mes Serbisë dhe Kosovës, i cili është burim i shumë të këqijave dhe prej të cilit penetrojnë

edhe individë, grupe, forca që synojnë të destabilizojnë Kosovën”, - tha z. Rama. “Nga ana tjetër, është e padiskutueshme dhe jo më kot besoj, - tha ai, - se Sekretari i Përgjithshëm e nënvizoi, pavarësisht se nuk është një instrument i drejtpërdrejtë i NATO-s, por është një instrument i Bashkimit Evropian, që e vetmja rrugë për të trajtuar të gjitha problemet, që duhen zgjidhur drejt paqes përfundimtare mes Serbisë dhe Kosovës, është rruga e dialogut të ndërmjetësuar nga BE-ja. Dhe në këtë pikë, - tha Kryeministri Rama, - besoj që jo vetëm të gjithë jemi dakord, por kemi edhe siç e dëgjua, një dëshirë, tanimë të përbashkët këtu, që formati i ardhshëm i këtij formati të kësaj natyre të zhvillohet me praninë edhe të vendeve të tjera të BP që nuk janë anëtare të NATO-s, por që me NATO-n kanë marrëveshje të niveleve të ndryshme të partneritetit”.

Z. Rama tha se: “Është jashtëzakonisht e rëndësishme por dhe nuk duhet harruar për asnjë moment se paqja që kemi në këtë rajon është jashtëzakonisht e çmuar edhe pse ka brishtësinë e vet

dhe se forcimi i paqes është një objektiv strategjik i të gjithëve dhe duhet të jetë i tillë, patjetër në çdo hap dhe për të gjitha arsyet, aq më tepër sot kur jo shumë larg nesh, po zhvillohen disa luftëra. S’kemi vetëm një luftë në dyert e Evropës, në Ukrainë, por kemi dhe një luftë tjetër në vijimin e konfliktit mes Izraelit dhe Hamasit dhe mos harrojmë që jemi një rajon, jo vetëm multietnik, por edhe multifetar dhe ndikimet negative të atij konflikti nuk janë të përjashtuara nga rajoni ynë”, - tha ai. “Prandaj këtu, në rajonin tonë, ne të gjithë së bashku duhet të bëjmë gjithçka është e mundur për të mos bërë asnjë hap mbrapa se vijmë nga një e shkuar, jo shumë e largët me shumë gjak, me shumë plagë, me shumë dhembje dhe asnjëherë s’kemi qenë më mirë sesa sot, por natyrisht, nesër duhet të jemi shumë më mirë se sot nëse s’duam që e nesërmeja të jetë e djeshmja”, - tha ai. Lidhur me pyetjen meqenëse Shqipëria është një vend anëtar i NATO-s dhe si e tillë a do të kërkojë ajo nga vendet e tjera aleate mbështetjen e rrugëtimit të Kosovës në Aleancën e Atlantikut të Veriut edhe pse Spanja dhe Hungaria duken skeptike, kryeministri Rama tha se: “Ne jemi të bindur që Kosova duhet të ndihmohet që të përshpejtojë integrimin e saj në NATO. Dua ta falënderoj Presidentin e Kroacisë, i cili në mënyrë të përsëritur i ka bërë jehonë këtij opinioni në të gjitha tryezat e NATO-s dhe pa diskutim që unë ndaj me të bindjen absolute që është absurde që Kosova të pengohet në këtë proces, ndërkohë që të gjithë së bashku në NATO jemi jo vetëm të vëmendshëm, por edhe të angazhuar në Kosovë aktualisht”, - tha ai.

Z. Rama theksoi se: “Kahja euroatlantike e Kosovës është jashtë çdo lloji diskutimi, ndërsa hezitimet për ta njohur Kosovën nga vende të BE-së, nga vende të NATO-s, janë jehonë e një të shkuare, që është gjithmonë e më pak relevante, në krahasim me të tashmen, që ka sjellë kaq shumë sfida te reja dhe që kërkon shumë më tepër unitet dhe shumë më tepër vështrim strategjik”, - tha Kryeministri.

Admiral Joachim Rühle, vizitë zyrtare në vendin tonë

Shefi i Shtabit të Komandës Strategjike të Aleancës për Operacionet, admiral Joachim Rühle zhvilloi një vizitë zyrtare në vendin tonë. Ai u prit nga Ministri i Mbrojtjes Niko Peleshi dhe shefi i Shtabit të Përgjithshëm, gjeneralmajor Arben Kingji.

“Shqipëria, si një aleat i besueshëm dhe kontribuues për garantimin e paqes dhe sigurisë në rajon e më gjerë do të vazhdojë të mbështesë të gjitha angazhimet e NATO-s, duke ofruar kontributin kurdoherë që Aleanca e kërkon”, - u shpreh ministri Peleshi. Ndërsa shefi i Shtabit të Komandës së Aleancës për Operacionet, admiral Joachim Rühle shprehu mirënjohjen e tij për rolin e Shqipërisë dhe kontributin e vendit tonë, duke vlerësuar rolin dhe profesionalizmin e ushtarakëve shqiptarë që shërbejnë nën komandën e tij dhe misionet e tjera të NATO-s. Gjeneralmajor Arben Kingji, gjatë takimit u ndal në situatën e sigurisë në Ballkanin Perëndimor, veçanërisht në veri të Kosovës, duke vlerësuar maksimalisht rolin dhe qëndrimin e komunitetit ndërkombëtar për normalizimin e marrëdhënieve Kosovë - Serbi, për një rajon më të qetë dhe të sigurt.

“Në këtë periudhë sfidash dhe realiteti të ri të mjedisit strategjik të sigurisë, NATO ka hyrë në një epokë të re të mbrojtjes kolektive. Dua të falënderoj punën për zhvillimin e Planeve Rajonale të NATO-s, të cilat në harmonizim me planet kombëtare do të rrisin koherencën operacionale si dhe aftësinë

shkurajuese dhe mbrojtëse të Aleancës. Përkeqësimi i situatës së sigurisë në rajon e bën të nevojshme që krahas vëmendjes që NATO i kushton kufirit lindor të saj, të rrisë vëmendjen edhe në rajonin e Ballkanit Perëndimor...”.

Më tej, gjeneralmajor Kingji u shpreh se vëmendja e qeverisë shqiptare është përqendruar në investime strategjike me qëllim lehtësimin nga ana logjistike, lëvizshmërinë e trupave dhe mjeteve në vendin tonë, krahas përfitimeve kombëtare të këtyre investimeve.

Komandanti i Forcës Tokësore, gjeneral brigade Ilir Xhebexhia merr pjesë në Forumin e 9-të të Valencias

Komandanti i Forcës Tokësore, gjeneral brigade Ilir Xhebexhia mori pjesë në Forumin e 9-të të Komandantëve të Forcave Tokësore Evropiane që u zhvillua në Valencia, Spanjë, ku morën pjesë 30 delegacione nga komandat e forcave tokësore të Europës.

Në këtë forum vëmendja kryesore u përqendrua në analizimin e përdorimit të forcave tokësore për përbalimin e kërcënimeve 360 gradë, mënyrën e trajtimit të sfidave të përbashkëta me të cilat përballemi sot, mësimet e nxjerra nga lufta në Ukrainë, rolin e forcave tokësore dhe përdorimin e teknologjive të reja në zhvillimin e veprimeve luftarake.

Ky forum u zhvillua në dy sesione, ku në sesionin e parë u diskutua për luftën e tanishme tokësore, ku teknologjitë e reja kanë “një ndikim të madh” në organizimin e njësive, doktrinën taktike dhe përzgjedhjen e personelit. “Teknologjia po ofron armë të reja dhe mund të përfaqësojë një pikë kthese, duke i bërë të vjetruara jo vetëm disa nga armët tona, por edhe mënyrën se si luftojmë dhe ndoshta mënyrën se si organizohemi për luftim”, - u theksua nga ligjëruesit në këtë forum.

Sfidë kryesore, u theksua aty,

është ndryshimi i vetë mentalitetit, i cili kërkon një përshtatje të thellë në një mjedis operativ shumë më kompleks siç janë operacionet multi-domain.

Në sesionin e dytë diskutuan përdorimin e forcave tokësore në mjedisin operativ të tanishëm dhe të ardhshëm. Kështu, ata vlerësuan se cili mund të jetë kontributi i forcave tokësore dhe si do të jenë në gjendje të luftojnë në një mjedis të Operacioneve Multi-Domain (MDO). Këto do të përfshijnë aspekte të tilla si komandim - kontrolli, integrimi

i komponentëve të ndryshëm dhe si të përfitojnë nga teknologjitë e reja në zhvillim për t'u marrë me këtë koncept të, ri apo si të sinkronizohen me organizmat jo ushtarake.

Në përfundim u vendos që aplikimi i teknologjive në projektimin e forcave tokësore të së ardhmes do të rishikohet.

Ky panel do të kërkojë të marrë një qasje gjithëpërfshirëse ndaj pasojave që do të kenë aplikimet e teknologjive të kundërshtarit mbi të ardhmen e forcave tokësore evropiane.

Komandanti i Forcës Detare realizoi një vizitë në zonën e operacionit të anijes në mision P-134 “Butrinti”

Komandanti i Forcës Detare kundëradmiral Adnand Agastra zhvilloi një vizitë në zonën e operacionit të anijes P-134 “Butrinti”, pjesë e aktivitetit të NATO-s në detin Egje.

Komandanti i Forcës Detare në fjalën e tij përshëndetëse falënderoi efektivat e anijes për punën e palodhur të tyre në shpëtimin e jetëve njerëzore dhe theksoi rëndësinë që ka ky mision për Shqipërinë si kontribut ndaj Aleancës.

Gjatë vizitës me efektivin e Kontingjentit II, u diskutuan problematikat dhe ecuria e aktivitetit të anijes për misionin në detin Egje.

Gjithashtu u zhvilluan takime me disa autoritete lokale, të cilët kontribuojnë në mbarëvajtjen e misionit tonë, si Roja Bregdetare turke, Forcën Detare turke, autoritetet portuale dhe përfaqësues të doganave.

Komandanti i Forcës Detare, kundëradmiral Adnand Agastra, zhvilloi dhe një vizitë në anijen komandë FGS “Oldenburg” (F-263). Ai u prit nga komandanti i CTU 01, kapiten i rangut I Andreas Schmekel, i cili shprehu mirënjohje dhe vlerësimin e tij maksimal mbi rolin, bashkëpunimin dhe koordinimin e anijes “Butrinti” P-134, në rajonin e patrullimit, duke realizuar të gjitha detyrat e ngarkuara me sukses.

SHSHP të FARSH, gjeneralmajor Arben Kingji, vizitë zyrtare në Kosovë

Shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FARSH-së, gjeneralmajor Arben Kingji zhvilloi një vizitë zyrtare në Republikën e Kosovës.

Në ambientet e Ministrisë së Mbrojtjes së Kosovës, gjeneralmajor Arben Kingji u prit nga ministri i Mbrojtjes i RSK, z. Ejup Maqedonci dhe komandanti i FSK-së, gjenerallejtënant Bashkim Jashari.

Në takimin e përbashkët me dy autoritetet e larta, gjeneralmajor Arben Kingji vlerësoi me nota maksimale bashkëpunimin e deritanishëm midis Forcave tona të Armatosura dhe Forcës së Sigurisë së Kosovës, duke konfirmuar gatishmërinë dhe vendosmërinë për ta çuar përpara këtë bashkëpunim me qëllim ngritjen dhe zhvillimin e aftësive operacionale të Forcës së Sigurisë së Kosovës.

Nga ana e tij, Ministri Maqedonci falënderoi gjeneral Kingjin, dhe theksoi rëndësinë e mbështetjes së Ministrisë së Mbrojtjes të RSH dhe FARSH-së për procesin e transformimit dhe rritjes së kapaciteteve operacionale të FSK-së, si dhe për mbështetjen e dhënë në proceset e integritimit në nismat rajonale dhe më gjerë.

Më tej gjatë takimit bashkëbiseduesit vunë theksin në rëndësinë e rritjes së bashkëpunimit ushtarak e fokusuar kryesisht në stërvitje, trajnim, arsimim dhe logjistikë, si dhe u ndalën dhe diskutuan edhe mbi zhvillimet e situatës së sigurisë në Kosovë.

Më pas SHSHPFA u prit në një takim të veçantë nga Komandanti i KFOR-it, gjeneralmajor Özkan Ulutas, ku fokus i bisedimeve ishte kryesisht situata e sigurisë në Kosovë.

SHSHPFA, gjeneralmajor Arben Kingji gjatë takimit adresoi një falënderim të veçantë për kontributin e KFOR-it në ruajtjen e paqes dhe sigurisë në Kosovë, si dhe u shpreh se edhe Shqipëria po ndjek me interes të veçantë

zhvillimet e aktualitetit të situatës në veri të Kosovës, duke dënuar aktin terrorist të 24 Shtatorit, në Banjskë, si dhe personat përgjegjës pas këtij sulmi. "Shqipëria mbështet dialogun mes Prishtinës dhe Beogradit, në funksion të vetë stabilitetit dhe integritetit të Kosovës si dhe integritetit të saj në organizmat ndërkombëtare, po ashtu dhe në funksion të vetë paqes dhe

sigurisë në rajon. Në këtë aspekt, vlerësojmë dhe mbështesim rolin e KFOR-it dhe jemi të angazhuar të rrisim kontributin tonë në këtë mision", - u shpreh ndër të tjera gjeneralmajor Arben Kingji.

Gjeneral Ulutas, falënderoi kontributin e FARSH-së në misionin e KFOR-it, dhe vlerësoi profesionalizmin dhe disiplinën e

lartë të kontingjenteve tona. Gjatë fjalës së tij gjeneral Ulutas u ndal dhe në situatën në veri, duke e siguruar SHSHPFA gjeneralmajor Arben Kingjin për vendosmërinë e KFOR-it për të përmbytur me përpikëri rolin dhe misionin tij në ruajtjen e paqes dhe garantimin e lirisë së lëvizjes për të gjithë shtetasit, në koordinim me institucionet e Sigurisë në Kosovë.

SHSHPFA, gjeneralmajor Arben Kingji priti në takim ambasadorin e Mbretërisë së Bashkuar, sh.t. z. Alastair King-Smith

Shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FARSH, gjeneralmajor Arben Kingji priti në një takim të veçantë ambasadorin e Mbretërisë së Bashkuar, sh.t. z. Alastair King-Smith, i cili shoqërohej nga atashu ushtarak në vendin tonë, nënkolonel Timothy Wight Boycott.

Gjeneralmajor Kingji në fjalën e tij vlerësoi bashkëpunimin ushtarak midis dy vendeve, veçanërisht në fushat e trajnimit, arsimimit dhe stërvitjes, duke nënvizuar rolin aktiv të Zyrës së Atasheut Ushtarak të Britanisë në Tiranë. Më tej, gjatë fjalës së tij, gjeneralmajor Kingji adresoi një falënderim dhe vlerësim për kontributin e Mbretërisë së Bashkuar në procesin e integritetit të Shqipërisë në Bashkimin Evropian, si dhe rolin aktiv në rajon dhe kryesisht në Kosovë, në interes të paqes, stabilitetit dhe inkurajimit e mëtejshëm të rajonit. Nga ana e tij, ambasadori King-Smith, pasi vlerësoi rolin e Shqipërisë në rajon dhe më gjerë, shprehu angazhimin e Mbretërisë së Bashkuar për forcimin e mëtejshëm të bashkëpunimit ushtarak mes dy vendeve.

Përfundoi kursi i Nivelit III të Sigurisë Fizike dhe Menaxhimit të Municioneve në Qendrën Stërvitore të Komandës Mbështetëse

11 ushtarakë të FARSH-së dhe 9 ushtarakë të FSK-së certifikohen në ambientet e Qendrës Stërvitore të Komandës Mbështetëse pas përfundimit të kursit "Niveli III i Sigurisë Fizike dhe Menaxhimit të Municioneve".

Ky kurs i mbështetur nga US EU-COM nëpërmjet kompanisë "GOLDEN WEST", i drejtuar nga pesë instruktorë amerikanë kishte si qëllim arritjen e objektivit për aftësimin dhe rritjen e njohurive mbi sigurinë fizike dhe menaxhimin e municioneve sipas procedurave standarde të NATO-s.

Operacioni EOD në Kalanë e Borshit, Himarë

Ekipi EOD në koordinim me Policinë Ushtarake, komisariatit Himarë dhe me Emergjencat Civile, zhvilloi operacionin për identifikimin, çaktivizimin dhe largimin e municionit të zbuluar bombë aviacioni L2B model S.A.P, në Kalanë e Borshit, Himarë.

Ekipi EOD kreu vënie në siguresë me DEARMER (RSP) të municionit dhe transportimin sipas rregullave të sigurimit teknik dhe më pas u bë magazinimi në depon e municioneve në Batalionin e Xhenios.

Arma e Kimisë, shërbimi elitë i FA-së

Shërbimi Kimik i Ushtrisë gjatë gjithë kohës ka qenë shërbim elitë që përgjigjej para këshillit të Mbrojtjes, për vetë natyrën dhe rëndësinë e veçantë të detyrave që ai zgjidhte për Mbrojtjen e Forcave të Armatosura të popullit e të ekonomisë. Periudha 70-vjeçare e këtij shërbimi ka qenë një periudhë e gjatë pune vetëmohuese e përkushtimi nga qindra kuadro e mijëra ushtarë që kanë shërbyer në këtë armë, që me punën dhe sakrificat e tyre e çuan këtë shërbim në nivelet më të larta të mundshme, shërbim sa i vështirë aq dhe i nevojshëm, si për kohë lufte dhe për kohë paqeje, shërbim human që mbron dhe shpëton jetë njerëzish në çdo situatë. Kjo ka qenë dhe do të mbetet përherë detyra e mbrojtjes kundërkimike.

Nënreparti i parë i shërbimit të mbrojtjes kundërkimike, u krijua më 23 nëntor të vitit 1953. Komandanti i Nënrepartit të parë të shërbimit kimik (kështu quhej struktura e parë e krijuar) u emërua Shyqyri Kondi. Po në këtë kohë me urdhër të Këshillit të Mbrojtjes u krijua edhe Dega e Mbrojtjes Kundërkimike pranë Shtabit të Përgjithshëm.

Kuadrot e parë ishin ata të dalë nga lufta antifashiste dhe të përgatitur me kurse dhe kryesisht në shkollat ushtarake të ish-Bashkimit Sovjetik, dhe më vonë në Akademinë tonë të Mbrojtjes, si Shyqyri Kondi, Kristaq Haxhimiali, Thodhori Gjoni, Hamit Murga, Uran Puto, Abdyl Dobi, Esat Xhepa, Guri Shyti, Lame Prifti, Qëndro Laba, Enver Lagji, Hysen Murtati, Sami Meçollari, Hysen Kola, Kristaq Mici, Pirro Begvarfi, Zija Liçi, Servet Muka e shumë e shumë të tjerë që dolën më vonë nga Shkolla e Lartë e Bashkuar e Oficerëve.

Në vitin 1954 pranë Shkollës së Bashkuar të oficerëve u hap edhe kursi i kimisë, që filloi të përgatiste kuadrot e parë të vendit, të cilët me ndjenjë të lartë dhe përkushtim rritën nivelin teknik dhe gatishmërinë luftarake të reparteve dhe njësisë të Ushtrisë.

Gradualisht, me rritjen e modernizimit të ushtrisë u shtua dhe u modernizua edhe shërbimi kimik, që ndonjëherë edhe e quanim Arma e Kimisë, dhe kjo për përmasat dhe rëndësinë që mori. Kështu në vitin 1961, kompania e kimisë u kompletua me teknikën e armatimit kimik, me teknikë zbulimi dhe përpunimi. Rëndësi e veçantë fillimisht, i kushtohej përvetësimit të teknikës dhe kompletimit të ushtrisë me mjetet e mbrojtjes kundërkimike.

Në vitin 1964, pranë Akademisë së Shtabit të Përgjithshëm u hap dega e Mbrojtjes kundërkimike, me shef katedre N/kolonel Kristaq Haxhimihalin, prej ku filluan të dalin kuadrot e lartë ushtarakë.

Në vitin 1967 me vendim të Këshillit të Mbrojtjes u krijuan tre batalione, dy të mbrojtjes kundërkimike, njëri në Tiranë me komandant Koço Stojkun dhe tjetri në Berat me komandant Refat Shehatin, kurse batalioni i tretë ishte ai flakëdhës në Tiranë me komandant Ahmet Mehmetin, që të tre Rezervë të Shtabit të Përgjithshëm.

Po në këtë kohë pranë shtabeve të divizioneve u krijuan kompanitë e mbrojtjes kundërkimike dhe ato flakëdhëse, të cilat me kalimin e Ushtrisë në sistemin me Korpuse, kaluan në batalione kimie dhe flakëdhëse, të kompletuara me teknikë dhe armatim të plotë kimik. Po kështu, pranë korpuseve u krijuan edhe laboratorët e kimisë të korpuseve me shefa laboratorësh inxhinierë kimistë, që kishin në vartësi edhe oficinat e riparimit të teknikës dhe armatimit kimik të korpuseve dhe, që kanë bërë një punë të lavdërueshme për rritjen cilësore teknike të këtij shërbimi.

Më 1969, pranë reparteve të kimisë në Brar, u krijua Shkolla e përgatitjes së kuadrove oficer rezervist, me komandant Muharrem Durmishin.

Zhvillimi i vullshëm i shërbimit kimik bëri që edhe drejtimi të kalonte nga degë në Drejtori të Mbrojtjes kundërkimike. Në këtë kohë, kur drejtues të saj ishin Enver Lagji dhe Muharrem Durmishi u bë një punë shumë e madhe në drejtim të studimit dhe prodhimit në vend të mjeteve të mbrojtjes kundërkimike dhe të likuidimit të pasojave të ndotjeve. Është pikërisht kjo kohë, kur u krijuan shumë grupe pune studimore me specialistë më të mirë, të cilët e kurorëzuan me sukses krijimin e uzinës së kimisë, që prodhoi kundërgazin shqiptar me parametra të matshëm me bashkëkohorët, u prodhuan paketa individuale kundërkimike, kompletet e degazimit e përpunimit, kostumet mbrojtëse e kompleti mbrojtës nr. 1 e shumë të tjera.

Pranë ambienteve të kompanisë së kimisë, më 1 gusht 1965, u hap Laboratori Qendror i kimisë në FA, me kimistin e talentuar Kudret Meta dhe dy laborantë. Hapja e këtij Laboratori kishte si qëllim përgatitjen teknike të kuadrove të mesëm dhe të lartë të kimisë, kryesisht si një bërthamë studimore për aplikimin në ushtri të të rejave shkencore lidhur me ADM (Armët e Dëmtimit në Masë) dhe mbrojtjen prej tyre, sidomos në drejtim të armës së kimisë dhe mjeteve djegëse, për t'iu përgjigjur situatave të mundshme kimike, që mund të krijoheshin, duke e përqendruar vëmendjen fillestare në këto probleme:

- gjetja dhe aplikimi i metodave të analizave të lëndëve helmuese luftarake;

- kryerja e analizave të lëndëve ç'ndotëse, që mbahen në ruajtje;

- aplikimi i metodikave për përgatitjen dhe përdorimin e mjeteve ç'ndotëse;

- studimi i aftësisë mbrojtëse të mjeteve të mbrojtjes

kundërkimike;

- përgatitja e përzierjeve djegëse për flakëdhësit.

Jo vetëm kaq, por prodhoi dhe furnizoi edhe industrinë me gypa indikatorë për gazrat e dëmshëm industrial, hoqi nga importi shumë kimikate dhe lëndë të tjera të domosdoshme për prodhimin e këtyre gypave.

Që nga viti 2007, me mbështetjen e qeverisë Amerikane dhe nën monitorimin e plotë të OPCW (Organizata për ndalimin e armëve kimike) u bë asgjësimi i plotë i të gjithë sasisë së LHL (Agjent kimik) që ka disponuar Shqipëria.

LHL (Agjentët kimikë) + Mjetet e përdorimit = Arma kimisë Ushtria jonë ka pasur në dispozicion vetëm një nga dy komponentët që përbëjnë armën e kimisë LHL dhe nuk ka disponuar asnjëherë mjete të përdorimit të tyre.

Shqipëria, deri në vitin 2007, ka trashëguar nga sistemi i kaluar komunist rreth 16 ton iprit mësimor, sasi të vogla të klorpikrinës – LHL ngacmuese – asfiktike, që është përdorur vetëm në Luftën e Parë Botërore për qëllime luftarake. Po ashtu, kemi pasur sasi të vogla (jo me ton dhe kuintal, por me kg) iprit luftarak, luizit dhe sarin, që janë përdorur për studime shkencore. Vonë janë sjellë sasi të vogla kloracetofeni.

Laboratori Kimik, në vitin 1969, arriti që me këmbëngulje të sintetizonte (prodhonte) pothuajse të gjitha llojet e LHL-së që njiheshin, përfshi sarinën, në sasi shumë të vogla dhe kjo është bërë për të pasur mundësi të studioheshin e prodhoheshin mjetet e zbulimit të tyre kimikë të mbrojtjes prej tyre dhe të mos ndotjes së tyre.

Laboratori prodhoi të gjithë gypat indikatorë të lëndëve helmuese. Sasi të e saj kanë qenë tepër të vogla dhe nuk është përdorur asnjëherë për qëllime luftarake, manovra apo stërvitje.

Kur përmendet kjo armë, në kujtesë të vjen menjëherë

kundërgazi. Te ne, fillimisht erdhën modele sovjetikë dhe kinezë, por më pas u arrit të prodhohet në vend nga Ndërmarrja e Prodhimeve Kimike të Ushtrisë në Tiranë. Kundërgazi eksperimental u prodhuan në vitin 1971, ndërsa në vitet '80, kur punohej me ritëm të plotë për të kompletuar të gjitha nevojat e ushtrisë, sasia vjetore arriti në 100 000 komplete në vit. Maska dhe gypi i kundërgazit prodhoheshin nga Ndërmarrja Gomë-Plastikë Durrës. Ndërmarrja Kimike u nda me administratë më vete dhe u quajt "Rep.Ush.1190". Aty nisën të prodhoheshin karboni aktiv dhe katalitik për mbushjen e kundërgazeve, kutitë tymuese individuale dhe të tankeve (ku ngjeshja e kallëpit me lëndën përbërëse kryej me një presë me friksion 120 ton, të realizuar nga Kombinati Metalurgjik Elbasan), si dhe produkte të tjera për stërvitje. Karboni aktiv dhe katalitik prodhohej nga bërstitë e farave të ullirit. Përveç kundërgazit individual, ishin dhe filtrat e mbrojtjes kolektive, të cilët montoheshin në strehime apo objekte të tjera. Përveç këtyre, ishin dhe filtrat 50 dhe 100 m³/orë. Filtrat kanë të njëjtin konstruksion si të kundërgazit individual, pra një element filtrues prej letre të valëzuar dhe një element filtrues prej karboni katalitik. Parafiltri, siç e thotë dhe emri, është i përbërë vetëm nga elementë filtrues prej letre me strukturë speciale. Për këto filtra u kryen studime për t'i prodhuar në vend dhe u arrit deri te prodhimi eksperimental i prototipave. Tepër i vështirë ishte realizimi në rrugë industriale i letrës së valëzuar (si fisarmonikë). Te parafiltri, kishte përmasat e një fisarmonike të vogël. Problem i kushtueshëm ishte dhe mbyllja e kapakut në po atë mënyrë siç mbyllen dhe kutitë e konservave. Te kundërgazi individual, këto probleme ishin zgjidhur, sepse kishte përmasa të vogla. Gati një industri e tërë e realizuar me mjeshtëri nga ushtarakët tanë.

"Gjuha është pasqyra më e qartë e një kombi dhe e kulturës së tij"

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

22 nëntori është shënuar Dita e Alfabetit Shqip, në këtë ditë u miratua vendimi që të pranohet alfabeti latin me disa ndryshime të shkronjave, duke i përshtatur ato për gjuhën shqipe.

Në Manastir vendi ku u mbledh kongresi i parë i gjuhësisë morën pjesë intelektualë shqiptarë nga të gjitha trojet.

Kryetar i Kongresit u zgjodh Mid'hat Frashëri, kurse nënkryetarë ishin Luigj Gurakuqi dhe Gjergji Qiriazhi.

Sipas numrit dhe rëndësisë së pjesëmarrësve, Kongresi i Manastirit ka qenë ngjarja më e rëndësishme e popullit shqiptar në fillimet e shekullit XX, ku si rezultat i kësaj, më 28 Nëntor të vitit 1912, u shpall edhe Pavarësia e Shqipërisë.

Vendimi i dijetarëve shqiptarë për unifikimin e Alfabetit të gjuhës shqipe nuk ishte thjesht një akt iluminist, por shprehje e Rilindjes Kombëtare dhe një veprim që synonte të forconte unitetin kombëtar dhe lëvizjen për pavarësi.

Unifikimi i Alfabetit kontribuoi në zhvillimin e gjuhës shqipe si një tipar thelbësor i kombit shqiptar, si një organizëm bashkues dhe faktor i identitetit dhe kohezionit kombëtar.

E vërtetë se gjuha jonë është e ëmbël dhe e mirë, por a vazhdon të jetë e dëlirë?!

Emigracioni, gjatë gjithë periudhave të historisë, ka qenë dhe është një fenomen tipik social me karakter ndërkombëtar. Edhe Shqipëria, në këtë aspekt, nuk ka bërë dhe as nuk bën përjashtim. Periudha e vështirë e tranzicionit u shoqërua me një hemorragji të pandalshme të procesit të emigrimit të popullsisë së vendit tonë, sidomos në drejtim të vendeve perëndimore, në kërkim të kushteve më të mira të jetesës, sigurisë për të ardhmen dhe kualifikimit arsimor të fëmijëve. Pra, emigrimi i popullsisë në përgjithësi dhe i fëmijëve në veçanti, krahas anës pozitive, mbart në vetvete edhe rrezikun e një asimilimi gradual të gjuhës sonë shqipe, sidomos tek fëmijët dhe tek rinia shqiptare, që jeton aktualisht në mërgim. Fati i ekzistencës së një kombi përcaktohet, në fund të fundit, nga ruajtja e gjuhës dhe kulturës së tij. Populli i një vendi, që për arsye të ndryshme nuk e shkruan dhe nuk e flet gjuhën e tij amtare, është i destinuar të asimilohet pasi gjuha dhe kultura janë tiparet kryesore që e dallojnë një komb nga një tjetër. Kur njeriu nuk e ka nën këmbë tokën e vet, humbet diçka nga qëndrimi i tij vertikal, humbet sigurinë dhe në shumë raste bëhet më mosbesues ndaj vetvetes.

Është interesant fakti se gjuha shqipe ka një zhdërvjelltësi në të folur, është shumë burrërore dhe mjaft e bukur. Këtë e kanë vënë re edhe mjaft albanologë dhe gjuhëtarë të huaj, të cilët thonë se: "gjuha shqipe jo vetëm ka një tingëllim të veçantë shprehës, por dhe harmoni të gjerë, gjë që i jep një mundësi të madhe shprehëse të drejtpërdrejtë dhe thellësisht metaforike. Kjo ndodh jo vetëm se shqipja është vazhdim i ilirishtes, që bën pjesë në grupin e gjuhëve të hershme Indo-Europiane, por dhe se kohët e fundit ajo është pastruar në mënyrë të dukshme nga fjalët e huaja".

Është detyrë e rëndësishme e mësuesve dhe prindërve mërgimtarë që t'u mësojnë fëmijëve shqiptarë, kudo që jetojnë, gjuhën e bukur shqipe. Shqiptarë të vërtetë, patriotë dhe atdhetarë dhe mësues të apasionuar ka plot, si ata që dërguan libra, hapën shkolla, hartuan programe.

Indiferentët, dembelët dhe ata që nuk vazhdojnë rrugën që hapën Rilindësit tanë, historia do t'i dënojë dhe shoqëria njerëzore do të mbajë qëndrim kritik ndaj tyre. Nga Bostoni i Amerikës,

Alfabeti i Gjuhës Shqipe - Albanian alphabet

A	a	10	G	g	19	N	n	28	T
B	b	11	Gj	gj	20	Nj	nj	29	Th
C	c	12	H	h	21	O	o	30	U
Ç	ç	13	I	i	22	P	p	31	V
D	d	14	J	j	23	Q	q	32	X
Dh	dh	15	K	k	24	R	r	33	Xh
E	e	16	L	l	25	Rr	rr	34	Y
Ë	ë	17	LI	ll	26	S	s	35	Z
F	f	18	M	m	27	Sh	sh	36	Zh

Shqipëri

Kosovë

Konica, para shumë vitesh, do të shprehej: "...Erdhi më në fund dhe për gjuhën shqipe koha e lulëzimit, koha plot shpresë! Me të katër anët, një zjarr i bukur zien në zemër të djalërisë dhe plot me dëshirë, trimoshët e dheut tonë po përpiqen për zbuturimin e shqipes. I vlerësojmë, i pranojmë dhe i respektojmë vlerat gjuhësore e kulturore të popujve të tjerë. Dhe respekti për të tjerët ka vlerë e besueshmëri, kur në radhë të parë respekton vlerat e kombit tënd...!"

Duke lexuar komente dhe reagime në rrjetet sociale jemi dëshmitarë se dëlirësia e gjuhës shqipe po zbehet. Gjuha është pjesë e kulturës, historisë, arsimimit, besimit, identitetit dhe vlerave që ka një komb. Sa më e dëlirë është gjuha aq më i dëlirë është kombi.

Të përdorësh gjuhën për urrejtje, fyerje, kërcënime me fjalë dhe shprehje banale nuk është pjesë e kulturës sonë. Njohim kombe që me fjalë përbuzin familjet, të vdekurit, bukën e Diellit, madje këtë e kanë përditshmëri.

Të përdorësh gjuhën e bastarduar është krim, jo vetëm ndaj individit që i drejtohet, por krim ndaj vlerave të kombit.

Të tillët nuk i duhen asnjë lideri, kryetari apo gjenerali. Ata nuk

mund të jenë në shërbim të mirë të askujt. Ata duhet të demaskohen për të vërtetuar se janë në shërbim të atyre që nuk e duan dëlirësinë e gjuhës shqipe. Ata ngatërrohen edhe me vet Zotin.

"E ashpër, e vrazhdë, si populli i fuqishëm që e flet, por edhe plot shije e hijeshi, si frutat dhe lulet e malit ku flitet, gjuha shqipe, ndonëse e varfëruar nga një palëvrërim shumë herë shekullor është e aftë të shprehë, me një ndjenjë të mrekullueshme, nuancat, konceptimet më të holla e të mprehta të mendimit njerëzor", është shprehur një prej korifenjve të gjuhës shqipe, Faik Konica.

Dhe sot në vitin 2023, kur teknologjia po flet pa 'gjuhë', kur shqiptarët e Shqipërisë në gjithë botën çdo ditë dhe më shumë po humbasin kontrollin mbi komunikimin në gjuhën shqipe e për më tepër të etur për 'shkencë' po flasim me gjuhën e shenjave konvencionale dhe nëse vazhdojmë të investojmë në këtë oazë ku jemi futur, identitetit tonë kombëtar, atij që na lartëson para botës mbarë do t'i zbehej vlera e padiskutuar.

Shqiptarë, kudo që të jeni, jini krenarë që flisni shqip, vetëm nëse e ruajmë gjuhën shqipe kudo që jemi, mbetemi përherë shqiptarë!

GJENERAL (R) PIRO AHMETAJ

Oponencë Presidentit të Ukrainës: Gjithsesi nuk do të ketë luftë në Ballkan!

Mbetet ende i freskët, ndoshta i frikshëm për disa, paralajmërimi i Presidentit të Ukrainës, Volodymyr Zelensky: “Rusia po përgatit luftë mes vendeve të Ballkanit!”. Ndoshta me të drejtë, por në gjykimin tim pa një analizë të thelluar, kjo deklaratë e dhënë në një intervistë për mediat Afrikane, bëri xhiron e globit si dhe u komentua nga pothuaj të gjitha kryeqytetet me peshë në sigurinë globale. Po ashtu, natyrisht që ky koment vijon të mbetet “top-news” nga institucionet, faktorët, media dhe opinioni publik në vendet e Ballkanit Perëndimor, përfshi në Tiranë dhe Prishtinë. Si në çdo zhvillim, që çmoj se ka impakte mbi interesat kombëtare, sigurisht e kam ndjekur me vëmendje të shtuar, i konsultuar me ekspertë/kolegë në Uashington, Bruksel, etj., si dhe e kam analizuar me përgjegjësi shtesë edhe këtë deklaratë dhe qëndrimet që e pasuan, por kam zgjedhur me vetëdije të mos jap “opinion të nxituar” ndaj interesimit të mediave kryesore, jo vetëm brenda vendit. Arsyeja pse kam heshtur, ka qenë se përtej “masës së shpërdorimit mediatik të komentit të Presidentit Zelenski”, e gjej ndoshta të konsumuar dhe “jo shumë të gjetur”, edhe pse gjithsesi ka për qëllim të mbajë të ndezur kohezionin dhe mbështetjen Euro-Atlantike në përballjen stoike të Ukrainës ndaj agresionit të Rosisë Putiniste. Nga ana tjetër, që në fillim të herës më duhet ta qartësoj se, në asnjë rrethanë dhe për asnjë arsye nuk do të doja kurrësi që sa gjetjet në këtë opinion të merren si debat me Presidentin Zelenski, aq më pak me një personalitet që 600 ditë dhe net po mban peshën e një kombi martir në luftë. Thënë këtë, në formatin e “një replike shumë dashamirëse”, po paraqes disa këndvështrime dhe oponencë strategjike rreth kësaj deklaratë, ose më shkurt, “pse Rusia e ka tërësisht të pamundur të hapë, ndezë apo përfshihet në një front të ri Luftë?”, ose më konkretisht të adresojë disa mesazhe profesionale, por optimiste nëse mundet t’i quaj kështu: “pse nuk do të ketë luftë në Ballkan?”.

Së pari, e thënë më drejtpërdrejt, në rrethanat aktuale gjeopolitike, gjykoj që Rusia Putiniste e ka tërësisht të pamundur të ndërmarrë me vete (jo e jo), të ndezë fitilat, apo edhe mbështesë ushtarakisht një luftë, ose një përlëshje ushtarake mes vendeve të rajonit të Ballkanit. Skeptikët, apo qoftë dhe egocentrikët, mund të kujtojnë ndoshta me të drejtë, që pikërisht në grahmat e fundit të “perandorisë Staliniste”, Kremlinin dërgoi një detachment të motorizuar në Aeroportin e Prishtinës (mbi 2700 km distancë!), për t’i dhënë një mesazh fitimtarëve të luftës në Kosovë, USA, NATO-s dhe Perëndimit: “Ariu rri i strukur në shpellat polare, por ende nuk ka ngordhur”. Po me të drejtë edhe racionalët mund të kujtojnë se jo rastësisht, kjo ndodhi në qershor 1999, pra vetëm 2 muaj para se Putini të pushtonte si Car i ri Kremlinin (9 gusht 1999). Protagonistët e NATO-s (fitimtarët e luftës), përkundër Gjeneralëve të kohës, e kanë çmuar si një “gabim të arsyetuar/justifikuar që e lejuan këtë demonstrim force të Rosisë në Prishtinë”, por që në fakt gjithsesi rezultoi një “tolerim i padobishëm” për balancat si dhe të ardhjen e interesave gjeopolitike të aleancës Euro-Atlantike. Në fakt historia sigurisht i dha të drejtë Gjeneralëve, por ky është një diskutim, që siç thotë populli: “pa bereqet tashmë”. Nga ana tjetër, duhet theksuar se edhe për shkak të peshës së diskreditimit gjeopolitik që po përballet Rusia Putiniste mbas ndërmarrjes neo-Naziste ndaj sovranitetit të Ukrainës, përfshirja në një front të ri luftë në Ballkan (pra në Europë, jo në Afrikë...), do të ishte një aventurë vetëvrasëse, pasi në këtë rast jo vetëm që kursesi nuk do tolerohej, por jam i bindur që do të ndëshkohej në mënyrë shembullore nga fuqia ushtarake e Aleancës së Atlantikut të Veriut (NATO/USA). Së dyti, është edhe një fakt tjetër, pra meqenëse Kremlinin nuk e pushtoi dot as me lule, as me valle, as me tanke, as me raketa, as me bajoneta Ukrainën, por pas 21 muajsh po zvarritet si terroristët e Hamasit në tunelet dhe llogoret e Zaporizhias, Oblastes, Bakhmutit, etj.; pra jo vetëm ka humbur në mënyrë turpëruese luftën me Ukrainën, por edhe betejën për të sfiduar rendin e sigurisë globale dhe fuqinë ushtarake të aleancës trans-atlantike (US/UK/NATO/BE)”. Kështu nuk ka mbetur asnjë dilemë, as për mendjet e ndryshkura, jo vetëm në Beograd, që Rusia Putiniste, kryesisht për shkak të agresionit ndaj Ukrainës gjendet sot më e izoluar dhe më e diskredituar se asnjëherë më parë në historinë e saj. Nga 195 (përfshi Kosovën) vetëm 4 shtete (Koreja e Kim-Jong-ut dhe 3 shtete terroriste të Afrikës) e njohën këtë aventurë neo-naziste. Po për shkak të kësaj lufte rrezikon potencialisht përjashtimin nga 5-shja vendimmarrëse e Këshillit të Sigurimit/OKB si dhe nga Gjykata Ndërkombëtare është lëshuar “urdhër arresti për krime lufte” ndaj Putinit dhe për të gjithë listën e Gjeneralëve dhe oborrtarëve zullumqarë rreth tij. Pra të lerë, apo dalë nga transhetë e Ukrainës, dhe përfshihet në një luftë në Ballkan me perëndimin (mbi 2700 km distancë), do ishte një aventurë perverse!

Së treti, për ta parë nga një këndvështrim më relaksues këtë deklaratë dhe disa nga ato që e kanë pasuar, duhet konsideruar gjithashtu se pavarësisht “temperaturës mediatike” nuk gjej pothuajse asgjë të re në deklaratën e Presidentit Zelenski, pasi është e njohur nga të gjithë faktorët se Rusia për interesat (përfshi krenarinë dhe ëndrrat) e saj gjeopolitike, si historikisht por veçanërisht 24 vitet

e fundit (nën sundimin e Putinit), ka bërë gjithçka që ka mundur që ta mbajë të destabilizuar dhe jashtë axhendës euroatlantike vendet e Ballkanit. Por po ashtu duhet nënvizuar se fatmirësisht Rusia ka dështuar, pasi në mos të gjitha vendet e rajonit, shumica dërrmuese janë tashmë anëtare të NATO-s, ndërsa Kosova dhe Bosnja, aspirojnë zyrtarisht anëtarësimin. Kështu mbetet vetëm Serbia që “do të pijë nga tre nena”, pra edhe nga Moska edhe nga Brukseli dhe Uashingtoni! Pra aktualisht në Ballkan janë faktorë, aktorë, marrëdhënie, rreshtime, interesa dhe ambicie gjeopolitike tërësisht të tjera nga ato të para viteve 1990. Pra të ndërmarrësh një aventurë ushtarake apo të përfshihesh/ndezësh luftë në këto rrethana, do të rezultonte pa mëdyshje edhe më keq se sa misioni i pamundur. Së katërti, e kam theksuar edhe në disa vlerësime të tjera me këtë subjekt, që Rusia mbasi dështoi “për të ndaluar me çdo çmim” (edhe me grusht shteti) integrimin e Maqedonisë së Veriut dhe Malit të Zi në NATO, karta e fundit ose arma e vetme për ta mbajtur të destabilizuar rajonin, apo qoftë edhe për një aventurë ushtarake mbetet Beograd. Por në rrethanat aktuale, edhe Serbia që në mbi 24 vjet po vijon të paguajë shtrenjtë pasojat e një lufte me vendet e Ballkanit dhe NATO-n, e ka tërësisht të pamundur t’i kthehet aventurës gjakatare të Milloshevicit. E parë kështu, shpresoj se edhe Serbia gjithsesi nuk do të lejojë “të përdoret pa fund si mish për top” për interesat gjeopolitike të Kremlinin! Jo vetëm Presidenti Zelenski, me shumë të drejtë risjellin në vëmendje se riciklimi i konfliktit të përgjakshëm në Lindjen e Mesme, është produkt i Kremlinin, ku edhe arriti që nëpërmjet grupeve terroriste të prodhonte disa pikëpyetje të përgjakshme afatshkurtra mbi kundëroftensivën e Ukrainës. Nga ana tjetër, kujtojmë që askush dhe në asnjë rast Serbia nuk është konsideruar si shtet terrorist, apo z. Vucic, si Bin Ladeni, apo si Kreu politik i Hamasit. Në të kundërt, është “përkëdhelur si faktor i moderuar nga Perëndimi”, ndërsa janë përsëritur thirrjet për Beogradin zyrtar përfshi edhe për kolegët e fushës së Sigurisë Strategjike, që të mos harxhojë më kot miliarda euro për armatime; të mos vazhdojë qasjen si shtet terrorist (Koreja e Kim Jong-ut) në zonën ndërkuftare mes dy shteteve sovranë (Kosovë/Serbi); të mos drejtohet nga interesat e grupeve kriminale; por të c’ militarizojë kufirin me Kosovën si dhe t’i ri-kthehet pa kushte negociatave dhe masave të mirëbesimit reciprok mes dy vendeve dhe axhendës së integritimit euroatlantik të rajonit, etj. Nga ana tjetër, theksojmë, se Serbia nuk ka gjithsesi fuqi të përballet ushtarakisht as me NATO-n, por as me të gjitha vendet e Rajonit, edhe nëse nuk do ishin anëtare të NATO-s. Kujtojmë që Kroacia, Sllovenia, Maqedonia e Veriut, e kanë mundur makinerinë e përgjakshme të Milloshevicit mbas viteve 1990, ndërsa sot kanë zhvilluar kapacitete kritike për ta përballur dhe mposhtur çdo aventurë të Beogradit qoftë më vete apo qoftë të mbështetur nga Moska. Për rrjedhojë, Serbia jo vetëm nuk është e kërcënuar nga askush, por askënd nuk tremb dot më, përveçse minon interesat dhe axhendën e integritimit të vetvetes/Serbisë. Si përmbledhje. Thënë sa më sipër, duhet theksuar se sigurisht që ka ende delirantë të (mbi) pushtetshëm, interesa të kriminit të organizuar dhe mendje të ndryshkura në Moskë, Beograd dhe jo vetëm, që mbajnë ndezur fitilat e një lufte Ballkanike. Po ashtu besoj se nuk ka më as nevojë të përsërisim se Rusia Putiniste, është, le të themi, “në të drejtën e saj” për të rikthyer Moskën te lavdia, interesat, apo qoftë edhe ëndrrat gjeopolitike të para viteve 1990.

Nga ana tjetër, jo vetëm Zelenski por edhe strategjisti i mirënjohur i Ballkanit, Janusz Bugajski, e sheh ende Serbinë si

peng i Rosisë në Ballkan, kur nënvizon se: “Për të rritur peshën gjeopolitike në Europën Juglindore, Moska mund të përdorë serbët për të nisur një luftë të re me fqinjët e saj”. Prandaj, për aleatin e vetmuar strategjik të Rosisë në rajon, pra Serbinë, ashtu si çdokush kemi të drejtë të adresojmë disa pikëpyetje për Beogradin zyrtar: 1. Përse shpenzon (në fakt shpërdoron) më shumë se 1 miliard euro në vit për mbrojtjen?; Përse armatohet deri në dhëmbë (kryesisht nga Rusia) me Tanke, Mig-29, Helikopter luftimi Mi-35, raketa Pantsir-S dhe Kineze FK-3?; Nga kush rrezikohet (askush) dhe kë vend sovran kërcënon Serbia (në fakt Kosovën)?! 2. A nuk është marrëzi delirante që për interesat e Moskës, apo grupeve kriminale, Beograd të kërcënojë tërësinë territoriale të Kosovës dhe trupat NATO-s/KFOR me mision atje!? A nuk është (vetë) diskredituese edhe diplomatikisht kur Ambasadori Rus në Beograd inspekton njësitë e ushtrisë serbe në kufijtë e një shteti sovran/Kosovës!? Ndërsa Beograd akuzon Kosovën se kërcënon “ekzistencën e pakicës Serbe në veri”, krejt të ngjashme me ato të Rosisë ndaj Gjeorgjisë (2008); në 2014 dhe mbas shkurtit 2022 ndaj Ukrainës!; 3. Për më tepër, e përsëris se krahas rraskapitjes turpëruese që sigurisht e pret këtë dimër në Ukrainë, Rusia Putiniste e ka humbur edhe betejën për të ndezur një front të ri luftë në Ballkan, duke frymëzuar grupet kriminale, axhendën e politikanëve të korruptuar apo ekstremistëve të tipit Dodik...!? Përkundër këtij paralajmërimi, demonstron edhe mesazhet e forta nga Uashingtoni: “USA mbeten të përkushtuara për të mos lejuar një luftë në Rajon”. Ndërsa vetëm dy ditë më parë, gjatë vizitës në rajon, Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s, Jens Stoltenberg përsëriti, se: “Ne nuk shohim ndonjë kërcënim ushtarak që do të vinte nga Rusia ndaj ndonjë vendi anëtar të NATO-s, apo rajonit, por gjithsesi në jemi të kujdesshëm dhe po vëzhgojmë nga afër”, si dhe një mesazh shpresëplotë edhe nga BE: “Kjo situatë, na tregon edhe më shumë që përparimi në rrugën e BE-së është ekstremisht i rëndësishëm për stabilitetin dhe paqen e rajonit të Ballkanit Perëndimor”. Në shtesë, përtej kësaj deklaratë si dhe përkundër riciklimit të luftës dhe shpërdorimit të Beogradit për interesat e Rosisë Putiniste, 24 vjet mbas çlirimit të Kosovës, besoj edhe më fort se paqja mbetet opsiioni dhe misioni i vetëm, në mënyrë që siguria të konsumohet përtej historisë së përgjakshme, në interes të sigurisë së jetës, pronës, prosperitetit të qytetarëve të Kosovës dhe Serbisë si dhe perspektivën Euroatlantike për 6 vendet e Ballkanit Perëndimor. Nga ana tjetër, theksoj edhe njëherë se humbja turpëruese e luftës, kolapsi ekonomik dhe diskreditimi ndërkombëtar, përfshi në Ballkan që e pret Rusinë Putiniste mbas Ukrainës, mbetet një rrethanë (por jo dhuratë) e favorshme gjeopolitike në dobi të faktorizimit të RSH në tavolinat e dialogut dhe vendimmarrjeve të mëdha (SHBA/NATO/UN) si dhe për të mbrojtur dhe zhvilluar interesat mbarëkombëtare në Rajon, Mesdhe, etj.! Thënë sa më sipër, e çmoj në kohën e duhur që në kapacitetin e një Eksperti (besoj jo të panjohur) me eksperiencë në çështjet e sigurisë kombëtare, rajonit, NATO-s etj., do t’i këshilloja publikisht dhe vëllazërisht faktorët dhe aktorët në Tiranë dhe Prishtinë: “Të përdoren në gjuhë para historisë së përgjakshme dhe përgjegjësi shtetërore, për t’i dhënë jetë Platformës së Partneritetit Strategjik: Dy Shtete sovranë një Komb i vetëm”, duke konfirmuar në Uashington, Bruksel, etj., se “edhe pse e vonuar” kjo qasje nuk kërcënon asnjë vend, përfshi Serbinë, përkundrazi do të kontribuojë si balancë racionale për paqen afatgjatë dhe Integrimin Euroatlantik të popujve dhe vendeve te rajonit”.

Bill Gates: Teknologjia dhe inteligjenca artificiale mund të çojnë në një javë pune tre-ditore

Filantropisti i njohur dhe bashkëthemeluesi i "Microsoft"-it, Bill Gates, ka shprehur vizionin e tij për një të ardhme ku njerëzit duhet të punojnë vetëm tre ditë në javë, me makina dhe inteligjencë artificiale (AI) që marrin përsipër shumicën e detyrave. Në një paraqitje të fundit në podcast-in "What Now?" të Trevor Noah, Gates diskutoi ndikimin e mundshëm të AI-së në tregun e punës dhe mundësinë që një javë më e shkurtër pune të bëhet normë.

Vizioni i Gates: Një javë pune treditore

Gjatë intervistës në podcast, Trevor Noah ngriti nëse AI kërcënonte punët që kryhen aktualisht nga njerëzit. Si përgjigje, Bill Gates sugjeroi se në të ardhmen, njerëzit mund të mos kenë nevojë të punojnë aq shumë sa sot. Ai parashikoi një shoqëri ku java standarde e punës përbëhet nga vetëm tre ditë, me makina dhe teknologji që plotësojnë nevojat tona.

Vizioni optimist i Gates është i rënjosur në besimin se përparimet në teknologji, veçanërisht AI, do të zvogëlojnë ndjeshëm orët që u nevojiten njerëzve për të punuar. Ai sheh një të ardhme ku njerëzit mund të shijojnë më shumë kohë të lirë dhe një ekuilibër më të mirë punë-jetë falë automatizimit dhe makinerive inteligjente.

Kujdesi i mëparshëm i Gates për AI-në. Ndërsa Bill Gates është optimist për potencialin për një javë më të shkurtër pune, ai më parë ka paralajmëruar për keqpërdorimin e AI. Ai krahasoi ndikimin e AI me prezantimin e kompjuterëve personalë (PC), duke theksuar se si punëdhënësit ashtu edhe punonjësit duhej të përshtateshin me ndryshimet e sjella nga teknologjia. Njohja e Gates për nevojën për përshtatje nënvizon rëndësinë e zhvillimit dhe vendosjes së përgjegjshme të AI.

Pikëpamje të ngjashme në industri

Bill Gates nuk është i vetëm në parashikimin e një jave më të shkurtër pune të nxitur nga AI-ja dhe përparimet teknologjike. CEO i "JPMorgan", Jamie Dimon, ka shprehur gjithashtu mundësinë e një jave pune 3.5-ditore për shkak të përparimit të AI-së. Këta zëra të shquar në botën e biznesit nxjerrin në pah konsensusin në rritje se teknologjia do të riformësojë ndjeshëm punën tonë.

Implikimet dhe shqetësimet

Ndërsa vizioni i Gates për një javë pune tre-ditore është optimist, ai ngre pyetje në lidhje me ndikimin e mundshëm në sigurinë e punës. Inteligjenca artificiale dhe automatizimi kanë shkakuar shqetësime për zhvendosjen e punëtorëve në industri të ndryshme. Vlerësohet se AI-ja mund të prekë gati një miliardë punëtorë të njohurive globalisht dhe të eliminojë 14 milionë vende pune.

Sidoqoftë, është thelbësore të pranohet se ndikimi i AI do të ndryshojë në sektorë të ndryshëm. Punët e kualifikuara, puna manuale dhe rolet që kombinojnë punën fizike, njohuritë dhe sociale mund të jenë më pak të ndjeshme ndaj zhvendosjes së punës nga automatizimi. Transformimi i fuqisë punëtoare do të kërkojë një përpjekje të përbashkët për të ritrajtuar dhe përmirësuar punëtorët për t'iu përshtatur peizazhit në ndryshim të punës.

Testimi: Kompanitë eksplorojnë javë të reduktuara të punës

Pavarësisht shqetësimeve, kompani të shumta në mbarë botën tashmë po eksplorojnë konceptin e një jave të reduktuar të punës. Programet e testimit kanë treguar rezultate premtuese, duke përfshirë përmirësimin e balancës punë-jetë dhe rritjen e efikasitetit të punonjësve. Ky eksperiment i jep besim të ardhmes që parashikon Bill Gates, ku përparimet teknologjike mundësojnë një javë më të shkurtër pune.

Përfshirja e një jave të reduktuar të punës mund të ndikojë pozitivisht në mirëqenien, produktivitetin dhe kënaqësinë e përgjithshme të punonjësve. Ai përputhet me pritshmëritë në zhvillim të fuqisë punëtoare moderne, e cila vlerëson gjithnjë e më shumë ekuilibrin dhe

fleksibilitetin punë-jetë.

Vizioni i Bill Gates për një javë pune tre-ditore të drejtuar nga teknologjia dhe AI-ja përfaqëson një pamje optimiste për të ardhmen e punës. Ndërsa mund të duket radikale, ajo përputhet me prirjen më të gjerë të automatizimit dhe natyrën në zhvillim të punës. Megjithatë, është thelbësore të adresohen sfidat dhe shqetësimet që lidhen me ndikimin e AI-së në sigurinë e punës dhe të përshtatet fuqia punëtoare në përputhje me rrethanat.

Ndërsa kalojmë në një epokë të rritjes së automatizimit dhe avancimit teknologjik, ekuilibri midis punës dhe kohës së lirë do të vazhdojë të evoluojë. Suksesi i një tranzicioni të tillë do të varet nga aftësia jonë për të shfrytëzuar teknologjinë me përgjegjësi, për të ritrajtuar punëtorët dhe për të siguruar që përfitimet e një jave më të shkurtër pune të shpërndahen në mënyrë të barabartë në të gjithë shoqërinë. Vizioni i Bill Gates mund të jetë një paraqitje e shkurtër e së ardhmes, por rruga për ta arritur atë do të kërkojë planifikim të kujdesshëm dhe shqyrtim të kujdesshëm të implikimeve për punëtorët dhe shoqërinë.

Por ka edhe një anë negative.

A i bën pasivë njerëzit puna me robotet?

Robotët mund të kryejnë operacione, të lajnë flokët e dikujt me shampo, të lexojnë një mamografi dhe, natyrisht, të ngasin një makinë. Një chatbot ndoshta mund të shkruajë kolonën time, nëse e lejoj. Tani që makinat mund të bëjnë pothuajse gjithçka që njerëzit bëjnë, pyetja është se çfarë efekti kanë ato në motivimin njerëzor. A na e bëjnë jetën më të lehtë dhe më efikase, apo na kthejnë në dembelë?

Një studim i botuar në revistën "Frontiers in Robotics and AI" ka një përgjigje: Një person që punon së bashku me një robot ka më pak gjasa të fokusohet në detaje sesa kur ai ose ajo punon vetëm. Kushdo që ka punuar në një ekip e di se një ose dy persona zakonisht mbajnë ngarkesën ndërsa

të tjerët rrinë duarkryq dhe shikojnë; Studiuesit e quajnë këtë "pasivitet shoqëror". Rezultoni se njerëzit i trajtojnë robotët në të njëjtën mënyrë.

Studimi u drejtua nga Helene Cymek e Universitetit Teknik të Berlinit, e cila ka studiuar më parë pasivitetin shoqëror, duke përfshirë partnerë njerëzorë. "Kur dy pilotë janë në një kabinë duke monitoruar pultin, secili redukton përpjekjet e tyre. Linjat ajrore kërkojnë dy persona sepse duan të rrisin sigurinë. Ata e quajnë këtë parimi i katër syve. Por ne gjetëm pasivitet shoqëror", - tha Cymek.

Për studimin e ri, ajo dhe kolegët e saj rekrutuan 44 vullnetarë për të inspektuar komponentët elektronikë për gabime në prodhim, të tilla si saldimet e këqija ose tegelat - një detyrë që, në fabrika, shpesh kryhet nga njerëzit e të shoqëruar me robotë. Vullnetarët u ndanë në dy grupe. Njëri punonte vetëm, ndërsa tjetrit iu tha të kontrollonte dy herë komponentët që tashmë ishin inspektuar nga një robot i quajtur Panda. Njerëzve në atë grup iu prezantua Panda - një krah i artikuluar me një sensor vizual në fund - në rrugën e tyre për në laborator dhe e dëgjuan atë duke gumëzhitur ndërsa ata punonin.

Por në fakt, nuk kishte asnjë robot në punë. Të dy grupeve iu dhanë qëllimisht një grup përbërësish që përfshinin të njëjtin numër gabimesh, kështu që nëse të dy grupet po i kushtonin të njëjtin shkallë vëmendjeje detyrës, rezultatet e tyre duhet të kishin qenë afërsisht të njëjta. Në vend të kësaj, studiuesit zbuluan se njerëzit që punonin vetëm morën mesatarisht 4.2 nga 5 gabime, ndërsa ata që mendonin se po ndihmoheshin nga një robot zbuluan mesatarisht 3.2-20% më keq.

Nuk është një ndryshim i madh, por nëse mendoni për ekipet e kontrollit të cilësisë ku njerëzit dhe AI-ja punojnë së bashku në imazhet mjekësore ose navigimin e avionëve, është e qartë se fenomeni i zhveshjes sociale mund të

ketë një kosto të lartë. Për shembull, vë në dukje Cymek, dihet se në ekzaminimin mamografik, bën ndryshim nëse një radiolog kontrollon një imazh për herë të parë ose kontrollon dy herë punën e dikujt tjetër: "Nëse personi e di që është kontrolluar i pari, ai ngadalësohet."

Ky zbulim nuk rrit saktësisht besimin tim në makinat që drejtojnë vetë, edhe nëse ka një njeri në timon për të marrë përsipër në rast urgjence. "Njerëzit përfitojnë nga mbështetja që ofrohet, ata janë të varur shumë nga sistemi, - tha Cymek. Ata shikojnë por nuk shohin."

Ndërkohë disa vende kanë aplikuar tashmë reduktimin e ditëve të punës, pa ndihmën e AI-së.

Diskutimet rreth javës katër-ditore të punës u ndezën fillimisht nga pandemia COVID-19, me punëtorët dhe punëdhënësit që rimenduan rëndësinë e fleksibilitetit dhe përfitimeve në vendin e punës.

Ideja është e thjeshtë: punonjësit do të punonin katër ditë në javë, ndërkohë që paguheshin njësoj dhe fitojnë të njëjtat përfitime, por me të njëjtën ngarkesë pune. Prandaj, kompanitë që reduktojnë javën e tyre të punës do të funksionojnë me më pak takime dhe më shumë punë të pavarur.

Në përgjithësi, java e punës katër-ditore duket se ngadalë por me siguri po fiton tërheqje në të gjithë globin, por nëse qeveritë do ta miratojnë përfundimisht idenë, mbetet për t'u parë.

E përshëndetur si e ardhmja e produktivitetit të punonjësve dhe balancës punë-jetë, avokatët për javën e punës katër-ditore sugjerojnë që kur zbatohet, kënaqësia e punonjësve rritet, dhe po ashtu edhe produktiviteti.

Sindikatat në të gjithë Evropën po bëjnë thirrje që qeveritë të zbatojnë javën katër-ditore të punës, por cilat vende e kanë përqafuar idenë dhe si po shkon deri tani? Janë tashmë 21 vende që po bëjnë përpjekjet e tyre për të aplikuar këtë reduktim të ditëve të punës në javë, nëpërmjet gjyqeve, propozimeve, ligjeve. Ndërkohë që Islanda e ka hedhur këtë hap tashmë.

Islanda është një nga vendet më në mbështetje të javës 4-ditore të punës. Midis 2015 dhe 2019, Islanda udhëhoqi një nga projektet-pilot më të mëdhenj të javës së punës 4 ditore. Gjyqi përfshiu rreth 2,500 pjesëmarrës pa ulje page.

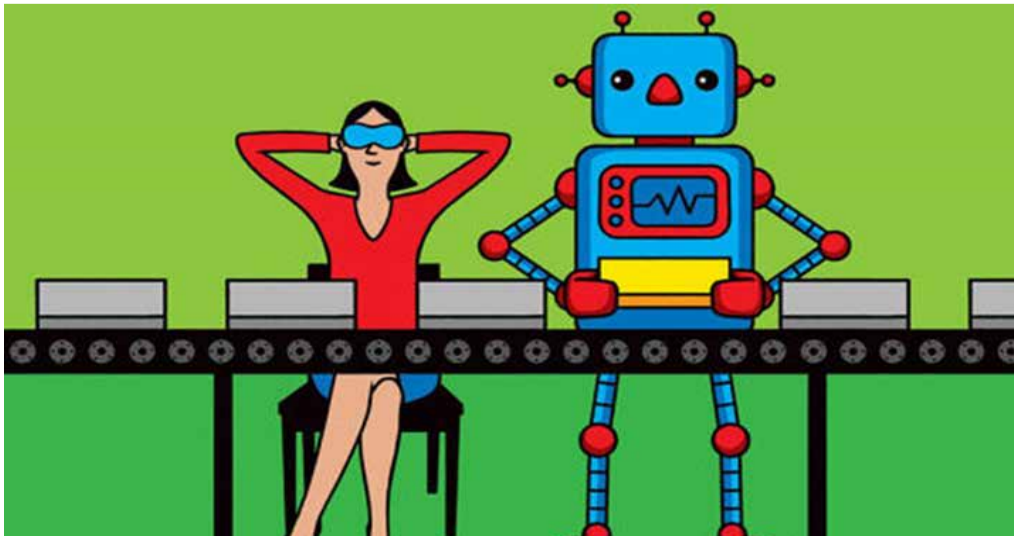
Prova u konsiderua si një sukses i madh dhe ka rezultuar në një ndryshim të madh në orët standarde të punës në Islandë, me 90% të popullsisë që aktualisht gëzon orë të reduktuara ose modifikime të tjera të punës.

Megjithëse orët mesatare të punës në javë në Islandë kanë qenë tradicionalisht 40 orë, qeveria islandeze kohët e fundit e ndryshoi javën e punës në rreth 35 orë. Orari standard i zyrës ndryshon sipas sezonit. Në muajt e verës, shumica e bizneseve janë të hapura nga ora 08:00 deri në orën 16:00, ndërsa në pjesën tjetër të vitit orët standarde janë nga 09:00 deri në 17:00.

Në Islandë, është e ndaluar me ligj që një punonjësit të punojnë më shumë se 13 orë në ditë. Me përjashtim të rasteve kur në kontratën e një punonjësi përcaktohet ndryshe, pagesa jashtë orarit fillon pas 8 orësh në ditë dhe për 162,5 orët e para të punës jashtë orarit në muajt, punonjësi paguhet në masën 0,875% të pagës së tij të rregullt.

Puna me kohë të pjesshme është e zakonshme në Islandë. Nga totali i fuqisë punëtoare të Islandës, gati gjysma (ose 48%) janë të punësuar me kohë të pjesshme. Gratë në Islandë kanë shumë më shumë gjasa të punësohen me kohë të pjesshme sesa burrat.

Edhe para pandemisë Covid-19, shumë njerëz në Islandë punonin nga distanca të paktën disa herë. Në fund të vitit 2019, afërsisht një e treta e punonjësve të Islandës midis moshës 25 dhe 64 vjeç punonin nga shtëpia.

Artur Lekbello, portier i shquar i futbollit shqiptar

Historia e pa treguar e Artur Lekbellos: Nga kitara e kënga në shkollën “Skënderbej”, për t’u bërë oficer madhor. Pastaj, portier te Partizani, në Kombëtare dhe hero në Barcelonë. “Inati” me Zubizarretën, zbulimi nga “Sportski”, duetet e famshme me Lamën e Starovën apo Tahon, te telegramet që i ndryshuan jetën. Nga oficer i lartë në Brigadën e Tankeve, te ndërhyrja e Muho Asllanit për ta sjellë në Durrës dhe “Happy end” në Rotterdam në moshën 36-vjeçare ndaj “Fejnordit”. Cili ishte njeriu që frenoi Barcelonën në “Camp Nou”?

Çiçiku zbulon Lekbellon, Mustën e Ahmetajn

Një fillim shumë i ndryshëm nga të tjerët. I vendosur familjarisht në Durrës, pa asnjë traditë sportive, në vitin 1971-72 regjistrohet në shkollën “Skënderbej” me qëllim për t’u bërë një ushtarak i mirë. Ishte Sherif Çiçiku, me profesion shofer i shkollës, por me pasion trajner futbollit që e zbulon edhe e merr me nxënësit e ekipit të shkollës. Pak më vonë edhe Mustën e Arjan Ahmetajn do t’i kishte shokë, miq dhe për shumë vite bashkë te klubi i famshëm shqiptar. Por, ata që i hapën derën ishin Refik Resmja e Iljaz Dingu, të cilët e vendosën në portë me të rinjtë e Partizanit. Pikërisht këtu fillon karriera, për të cilën Lekbello nuk e kishte menduar asnjëherë se do të ishte shumë e veçantë.

Jemi në vitet ’70-’80. Në portën e Partizanit është B. Muhedini dhe J. Kaçi. Pas ndëshkimit të ushtarakëve, pozicioni i Muhedinit, si dhëndër i Ballukut, vështirësohet dhe Partizani kërkon të ketë një portier të dytë pas Kaçit. Alternativa e parë dhe e mundshme, pa kërkuar dhe marrë nga ekipet e tjera, është Artur Lekbello, portieri i skuadrës së të rinjve, i dalluar dhe me perspektivë. Është vetëm 17 vjeç dhe bashkë me Perlat Mustën që do të vijë, do të qëndrojë gjatë te Partizani. Për qëndrimin në Tiranë, merr emërimin nga Ministria e Mbrojtjes që e cakton oficer në Brigadën e Tankeve në Sauk.

1986 – Muho Asllani e ktheu në Durrës

Nuk janë të rralla rastet kur sportistët janë marrë apo kanë ndryshuar skuadër e klube nga dëshira, urdhrat apo aksionet e pushtetarëve të kohës. Janë raste si ato të Bizit dhe Zhegës, që Mehmet Shehu i kujtoi për inxhinierë dhe i riktheu në Shkodër (luanin me Partizanin e Dinamon), për të “përfunduar” hidrocentralin e Vaut të Dejës.

Sezoni 1984-85 është mbyllur dhe Lekbello është 27 vjeç, ndërkohë që një kërkesë e bërë nga klubi i “Lokomotivës” dhe me interesimin e Muho Asllanit, ish-Sekretar i Parë i Rrethit, Artur Lekbello transferohet në Durrës për të luajtur me ekipin durrsak, por për të qenë edhe afër familjes, tashmë i sapofejuar. Dhe te “Lokomotiva” do të bashkohet me Ajazin, Nar Kokën e Shtamën, Filjarin, N. Janin, Himën, Çelën, Kokën, Engjëllin, Hadon, Abazin, dy Ballgjinët, dy Manushët, Metën, Mihon, Markun, Sejdinin, Sulejmanin, Ketën, Sukaj, Bishën, Çekën.

Njoftimi surprizë

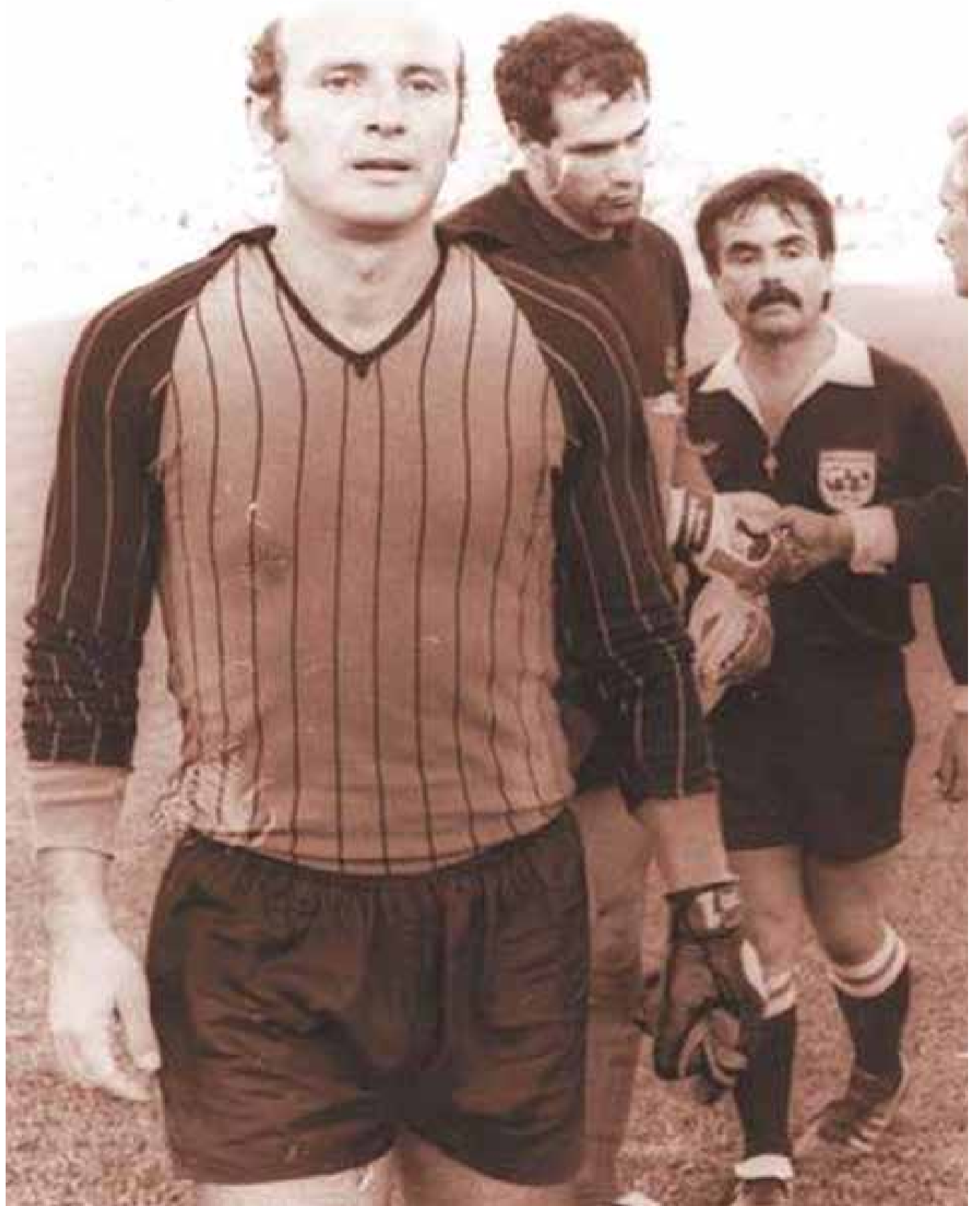
Nuk ka pasur asnjë lidhje me Vlorën, por skuadra vlonjate do të ishte vendimtare për jetën dhe karrierën e tij. Ishte i grumbulluar me skuadrën në hotel “Kruja” në plazh, kur paraditen e së mërkurës, duke qëndruar në dhomë me Niko Janin, informohet nën zë se në klub për të kishte ardhur një telegram nga federata. Dhe informacioni kishte qenë i saktë dhe “bombë”. Në mesditë, pas stërvitjes, sekretari i klubit, Zeneli, e njofton se të hënën në orën pesë duhet të ishte në Vlorë në klubin “Flamurtari”. Motivi nuk shkruhej në telegram, por kuptohej se kërkohet për përfundim në prag të takimit me Barcelonën. E kishin propozuar pikërisht atë pasi një problem e pengonte portierin Birçe të shkonte jashtë shtetit dhe portieri i dytë, Arapi, ishte i ri dhe pa eksperiencë. Duke parë që Lekbello ishte në formë, futbollistët biseduan me klubin që t’i kërkonte FSHF-së emrin e tij.

Udhëtimi drejt Vlorës me “Vollga”

As nisja për Barcelonë, asnjë nisje tjetër për ndeshje apo diku tjetër nuk ishte e tillë si ajo e asaj të hënë të datës 8 shtator. Nuk kishte mjete udhëtimi si sot, vetëm treni me orare të caktuar ishte ai më i sigurti dhe i garantuar për popullatën. “Do të çojmë ne”, - i thanë dy miqtë e tij, mjeku kirurg Roland Katrosi dhe Niko Gjiri, drejtor i Parkut në Durrës. E lanë të takohen tek Ura e Dajlanit dhe me veturën “Vollga” u nisën për në Vlorë, ku para stadiumit po e prisnin shefi i Klubit, Skënder Ibrahim, Taho, Çipi, Iljadhi e Zijai. Pastaj sistemimi në hotel “Adriatik” në një dhomë me Vasil Rucin. Ishte zgjedhje e Vasilit, pasi kishin njohje më parë kur ishin bashkë në Kombëtare.

Grumbullimi, prag-ndeshja

Nuk luajti ndeshjen e radhës me “Lokomotivën” në kampionat pasi ishte i regjistruar dhe figuronte si portier i Flamurtarit. Dy javë stërvitje pastaj ndeshja. Një analizë e shkurtër me shumë thjeshtësi

nga trajneri Çuri paraditen e takimit, ora 10:00 në hollin e “Adriatikut”, ku ishin prezentë M. Bushati, M. Papadhopudhi dhe E. Halili, ish-sekretar i Parë i Rrethit. Asnjë informacion për “Barçën”, vetëm Hjuxh, Linekër dhe trajneri i “Vejneblës” ishin të njohur. I dhanë nga 30 copë bileta, nga të cilat Lekbello mbajti vetëm dhjetë, të tjerat ua shpërndau tifozërisë. Kishte ankth e frikë për një goleadë, pasi ndiente përgjegjësi ndaj ekipit dhe tifozëve vlonjatë. Por, çuditërisht, shikonte siguri te lojtarët kur i thoshin: “Mos e çaj kokën, do të fitojmë”. Pastaj ndeshja, e parë 1-1 surprizë dhe pas dy javëve sfida e kthimit.

Nga Vlora në Han të Hotit, Titograd, Beograd, Romë dhe Barcelonë

Kjo ka qenë linja e avionit që skuadra mori nga nisja deri në zbritje. Shumë e gjatë, por e këndshme dhe argëtuese. Nuk kishte linja direkt dhe duhet t’i “bije nga Kina” për të mbërritur

në Barcelonë. Të shtunën nisja me një autobus të Shkodrës deri në Han të Hotit, pastaj avioni Titograd-Beograd. Një natë fjetje, të nesërmen drejt Romës, një natë qëndrim dhe vizita në ambasadën tonë atje për të vijuar në Barcelonë dhe të hënën, rreth orës 14.00, avioni hap rrotat dhe ulet në aeroportin “El Prado”. Bashkë me pasagjerët zbresin shkallët edhe futbollistët. Është një pritje zyrtare, nuk ka autografe, pasi nuk i njohin, nuk kanë kostumet zyrtare të klubit dhe si futbollistë kanë vetëm çantat e sportit në duar. Pastaj me autobusin e caktuar nisja drejt hotel “President” për t’u sistemuar në katin e tetë, dhoma 804, si gjithmonë me Vasil Rucin. Tashmë ditët katalanase kanë filluar për të mos u harruar kurrë...

Mosnjohja dhe gota me verë që habiti gazetarët

Barazimi në Vlorë kishte shtangur spanjollët. E panjohur aspak për ta, Shqipëria papritur ishte bërë nga një objekt misterioz në një vend shumë që ngjall kuriozitet. Asnjë lidhje diplomatike,

asnjë shkëmbim kulturor, sportiv apo artistik në vite, madje një mbyllje hermetike me ta dhe direkt Flamurtari-Barcelona 1-1. As ambasada nuk kishte në Spanjë (sapo ishte vendosur ato ditë) dhe për të shoqëruar skuadrën kishte mbërritur konsulli shqiptar nga Franca. Ndeshja do të luhej në orën 21:15 të mbrëmjes dhe transmetimi radiofonik i ndeshjes nga Shqarri ishte krejt i veçantë për shqiptarët. Por ajo që habiti më pas spanjollët, ishte një gotë verë e pirë nga skuadra në drekën e së mërkurës, një detaj që nuk i shpëtoi medias: “Si ka mundësi që ekipi të pijë verë para ndeshjes e të arrijnë atë rezultat?”, - ishte një nga pyetjet që bënte shtypi post’ sfide.

Filozofia dhe karakteri në “Camp Nou”

Si e kujton Lekbello: “Vetëm një stërvitje në “Camp Nou”, pak mendohej dhe flitej për ndeshjen nga futbollistët e Flamurtarit. Kjo ia shtonte pasigurinë kur shikonte që lojtarët ishin të lirë, lëviznin të qetë në mjediset e hotelit, me humor, por asnjë fjalë për takimin. Frika për një ndëshkim me shumë gola e kishte çoroditur Lekbellon, por ishin Ruci dhe Taho që i thoshin në vazhdimësi: “Na njeh neve ti apo jo?”. Një analizë e shkurtër dhjetë minuta nga trajneri Çuri, e organizuar në hotel dhe mbyllur me konkluzionin tipik vlonjat: “I dimë vetë të gjitha, mos na thuaj asgjë, ne do të nderojmë”, pas të cilës skuadra mori rrugën drejt “Camp Nou”-t. Gjatë 90 minutave kujton disa detaje: “Linekerin që pas çdo rasti të humbur bërtiste ‘Oh my God’”. Apo fund-ndeshjen: “E frikësuar, Barcelona u tërhoq në mesfushën e saj, madje e luante aty topin dhe Ferko e Bubeqi mund të shënonin. Nuk e mendoja kurrë një Barcelonë që në pesë minuta të mos kalonte mesfushën në ruajtje të rezultatit dhe në pritje të vërsëllimës së portugezit Da Silva”, - thotë Lekbello. Të nesërmen, pas barazimit të madh, gazetaret një pjesë të meritës do t’ia dedikonin edhe portierit: “Este senor tan simpatico ed Letbello, ‘el Capo de Albania’ (Ky zotëria simpantik është Lekbello, shefi i Shqipërisë)”, - ishte një ndër titujt që do të kishin në faqet e tyre.

Kasetat me këngët e Iglesias

E ka pasur të veçantë dëshirën për të qëndruar në autobus pas shoferit. Kështu edhe në Barcelonë. Shumë shpejt u bë mik me Marcion, drejtuesin e autobusit: “Kishte pak flokë si unë, pëlqente muzikën dhe kishte luajtur portier në moshë të re”. I mahnitur për paraqitjen e Lekbellos dhe për miqësinë që krijoi, në ndarje i kishte përgatitur një pako të vogël, që fshehurazi ia dha duke i thënë: “Janë dy kasetat të Hulio Iglesiasit. Edhe ai ka qenë portier në rininë e tij”. Kasetat u ruajtën dhe u dëgjuan për shumë vite deri në konsumim të plotë të tyre. Ndërkohë, i premtoi se në rastin më të parë do të takoheshin sërish. Lekbello u kthye pas një viti në Spanjë, në Sevilje, por takimi me Marcion nuk u realizua.

“Inati” me Zubizarretën

Nuk ishte i tillë, por u krijua nga ndeshja e parë, në Vlorë. Pas takimit, si shumë të tjerë futbollistë tentuan të marrin gjithçka të mundshme nga Barcelona, edhe Lekbello vrapoi te Zubizarreta kur po futej në dhomë. Por, ai reagoi ftohtë, një lëvizje mohuese me kokë, pastaj dy fjalë nëpër dhëmbë dhe iu drejtua dusheve. I zhgënjyer nga kjo sjellje, e mori inat “atë çun mami”. Por kishte gabuar, pasi në “Camp Nou”, pas ndeshjes, ai i kishte përgatitur

një çantë të madhe me materiale sportive. Dhe, mbi të gjitha, një kravatë të kostumit zyrtar të Barcelonës që Lekbello e ruan edhe sot. Por e veçanta erdhi pas një viti në Sevilje, kur Zubizarreta i kishte përgatitur surprizën e dytë: Kishte rezervuar një lokal nate, një gotë verë dhe muzikë, një mbrëmje e paharruar që zgjati deri në orët e para të mëngjesit.

Ura e Dajlanit-Barcelonë, pse kthimi ishte refuzuar?

Tek Ura e Dajlanit, aty ky e nisi dhe mbylli aventurën spanjolle. Por, si asnjëherë tjetër, para dhe më pas, nuk kishte ndodhur që një skuadër klubi ta braktiste avionin dhe të refuzonte kthimin në Shqipëri pas ndeshjes. Nuk kishte ndodhur dhe as që mund të ndodhte për shumë arsye. Vetëm me “Flamurtarin” është regjistruar një rast i tillë. Të entuziazmuar pas barazimit, të nesërmen ishte kthimi me avionin e linjës. Dhe, ndërsa në orën 12:00 autobusi dhe policia prisnin para hotelit lojtarët, vetëm Lekbello ishte ulur në sediljen e parë. “Ishte një vendimmarrje kolektive e skuadrës”, - thotë Lekbello. - Lojtarët donin të qëndronin edhe një ditë më shumë, për të shijuar barazimin e për të soditur Barcelonën”. Përgjithësisht u bë vetëm për Lekbellon: “Je ushtarak dhe ke ardhur si përforsim, mirë është që të shkosh tek autobusi sa për t’u justifikuar që të mos kesh pasoja”, - i thanë. Ndërkohë skuadra nuk mund të qëndronte më në hotelin “President”. Pa financa, pa hotel, Flamurtarit do t’i vinte në ndihmë presidenti i Barcelonës, i cili i sistemoi në hotelin e tij “Christal”, duke u garantuar gjithçka deri në largim. Më pas, kthimi dhe pritja festive në hotel “Rozafa” në Shkodër. Këtu janë dy momente që Lekbello nuk i harron: “Kur po udhëtonim nga Titograd për në Han të Hotit, papritmas pamë një makinë policie shqiptare që po na shoqëronte. Frika për mosardhjen e skuadrës në kohë, kontrolli në doganë krijoi panik dhe ankth në skuadër. Mirëpo, urdhri ishte krejt ndryshe: “Asnjë kontroll, vetëm pritje festive”. Autobusi do të ndalonte tek Ura e Dajlanit dhe Lekbello zbriti duke marrë rrugën për në shtëpi. “Çfarë kombinimi, - kujton ai, - nga Barcelona tek Ura e Dajlanit! Atje e fillova udhëtimin dhe tek ajo urë e vjetër e mbylla”. E lutën të udhëtonte me skuadrën në Vlorë, por e prisnin në familje. Në Vlorë u rikthye në mes javë, për të festuar në Pallatin e Sportit, por edhe pas një viti në një tjetër sfidë, këtë herë me Kombëtaren.

Kur e zbulon “Sportski”

Luante si titullar i “Lokomotivës”, por figuronte edhe si portier i “Flamurtarit”, ndërkohë që në prag-ndeshjen kundër “Partizanit” të Beogradit, një sezon pas Barcelonës, ndërsa ishte në projekt për t’u grumbulluar, FSHF-ja u informua se një gazetë (“Sportski” në Beograd) shkruante të “fshehtë”, ku thuhej se Lekbello ishte portier i “Lokomotivës” së Durrësit, por njëkohësisht luante edhe me “Flamurtarin”. Serbët nuk ishin Barcelona, na njihnin deri në detaj. Pra, ishte i pamundur aktivizimi i tij, sepse rrezikohej skualifikimi nga UEFA, nëse anketa e tyre do të merrej në konsideratë, siç erdhi rasti, kur “Flamurtari” u kualifikua. Më pas me Kombëtaren, në 1987-ën, do të kishte dy takime radhazi: u rikthye në Vlorë më 28 tetor ndaj Rumanisë (1-0 për rumunët) dhe pas një muaji në Spanjë 0-5 (dy gola i pësoi me penallti). Për Lekbellon do të ishte hera e

dytë që në harkun e një viti do të kthehej në Spanjë. Dhe ka një koincidencë të madhe: Nëse Kombëtarja luajti në Sevilje, më 18 nëntor, pas një jave (më 25 nëntor), “Flamurtari” do të përballej me “Barcelonën” (1-0 në Vlorë, gol i Kushtës, dhe 1-4 në “Camp Nou” realizoi V. Ruci me penallti). Megjithatë, në portë ishte Anesti Arapi. Për Lekbellon ishte një periudhë pritjeje, sepse së shpejti do të bëhej edhe baba.

Telegrami i fshehur dhe takimi në hotel “Dajti”

Ky është një ndër paradokset më të mëdha në karrierën e Lekbellos. Viti 1991 e ka larguar nga “Lokomotiva”, ka ndërre dëshpërim, pasi e konsideron të mbyllur përfundimisht portën. Por, jo. Si një rufe në qiell, një telegram i nisur nga klubi “Partizani” do t’i jepte sërish një tjetër surprizë, madje edhe më të këndshme se ajo e Barcelonës. Në prag të takimit me “Fejnordin” në Kupën e Kampioneve, Musta ishte larguar në Rumania te “Dinamo” dhe drejtuesit e klubit, Starova dhe Lika kujtohen për Lekbellon. Një telegram urgjent klubit durrsak, por nuk ka asnjë reagim. Kalojnë ditë dhe pas dy javësh, krejt papritur, ndërsa ndodhej në Tiranë dhe po ngjiste shkallët e hotel “Dajti” takoi Starovën dhe Likën. “Pse nuk ke ardhur në grumbullim, po të presim, të kemi dërguar një telegram?”, - e pyesin ata. Pa ditur asgjë për ftesën, Lekbello kupton se telegrami i ardhur në klub ishte fshehur qëllimisht dhe ai nuk ishte njoftuar. Ishte mbipeshë dhe pa stërvitje. Pastaj, dy ndeshjet spektakolare me “Fejnordin”, 0-0 në Tiranë dhe 0-1 në Rotterdam: “Kanë qenë takimet më të bukura të jetës sime”, - thotë Lekbello. Dhe këtu, fund karriere, në moshën 36-vjeçare: “E filluar dhe e përfunduar me Partizanin”.

Pasioni për muzikën, miqësia me Mulën

Nuk është vetëm ai portieri që habiti Barcelonën dhe Roterdamin, por edhe diçka tjetër: Një pasion të pa treguar shpeshherë akoma më të madh. Prindërit nuk i kultivuan Lekbellos sportin, por i lanë trashëgim muzikën. Babai dhe e gjithë familja këndonin bukur dhe ishin orkestrues të njohur, sidomos në kitarë dhe mandolinë. Edhe Lekbello këndon e luan bukur në kitarë (në shtëpi ka dy kitara, njëra e markës amerikane “Gipson”). Kur ishte te “Partizani”, trashja Lekbello-Lame-Starova mbante gjallë gjithë ekipin. Po kështu edhe te “Flamurtari”, me Tahan kanë qenë një duet i paparë si zë i parë dhe i dytë. Ndërsa te “Lokomotiva” me Niko Janin mbetën protagonistë në çdo eveniment festiv. Ka nostalgji për zërat e B. Alibalit, Sh. Merdanit, T. Tërshanës, ndërsa i pëlqejnë Eli Fara, Aurela Gaçe dhe Kastriot Tusha. Megjithatë, ajo që është e veçantë, mbetet miqësia me të njohurin Osman Mula. Kanë të njëjtin shpirt muzikor, këndojnë dhe u bien instrumenteve, Osmani saksit, Lekbello kitarës. Kanë luajtur futboll, madje në të njëjtin rol, pra portierë, dikush me karrierë të shkurtër te “Vllaznia”, tjetri shumë të gjatë dhe të suksesshme. Po sa i ngjajnë njëri-tjetrit: Kur i sheh në foto, i kujton vëllezër dhe lehtë mund të gabosh.

Figura që kanë lënë gjurmë të thella në historinë e sportit shqiptar, por që u kultivuan mjeshhtërisht nga profesionistë të vërtetë të dalë nga ‘Fidanishtja Skënderbej’.

Veçori të kryengritjeve në vitet '30 e '40 të shek. XIX

Prof. Asoc. Dr. Bernard Zotaj

Masiviteti dhe vullnetarizmi, tipari dallues

Gjatë shek. XIX kryengritjet e armatosura popullore për të drejta ekonomike, kundër shërbimit ushtarak, për autonomi e liri, shpërthyen gati si një varg i pashkëputur. Vetëm për 8 vjet nga 1832 deri më 1839 shpërthyen 34 kryengritje krahinore e ndërkrahinore. Me rëndësi të tillë vazhduan kryengritjet dhe në dekadat pasuese deri më 1900. Kryengritjet e armatosura më të mëdha, më të organizuara dhe më të fuqishme të këtyre dhjetëvjeçarëve janë: kryengritja e vitit 1833 e Toskërisë, ajo e vitit 1834 që shpërthen në Berat dhe u zgjerua deri në Shqipërinë e Mesme, ajo e vitit 1835, që pati si epiqendër qytetin e Shkodrës, dhe gati u shtri në të gjitha viset e Shqipërisë, kryengritjet e vitit 1844 në Kosovë dhe Dibër dhe kryengritja e “vegjëlisë fshatare” e vitit 1847 që përfshin të gjithë Shqipërinë e Jugut prej Beratit deri në Çamëri.

Tipare dalluese të këtyre kryengritjeve ishin masiviteti dhe vullnetarizmi. Numri i luftëtarëve që morën pjesë në secilën kryengritje varion nga 20.000 deri 40.000. Kështu, më 1835, efektivit luftarak i kryengritësve në gjithë Shqipërinë arriti rreth 40.000 veta, 13.000 në Sanxhakun e Shkodrës, 7.000 në Vlorë, 6.000-8.000 në Berat, Tepelenë e Përmet, 4.000-5.000 në Dibër, si dhe disa grupe të tjera të vogla në Shqipërinë e Mesme dhe në Kosovë. Kështu në vitin 1847 vetëm në krahinat e Vlorës, Gjirokastrës e Beratit morën pjesë në luftë mbi 15.000 luftëtarë. Në krahasim me popullsinë përkatëse ky numër përbënte 9-10 % të numrit të përgjithshëm të saj.

Në rastet kur veprimet luftarake arrinin pika kulmore numri i vullnetarëve që shkronin në luftë arrinte 16-18 % të popullsisë. Kështu në maj të vitit 1835 vetëm nga qyteti i Shkodrës që kishte rreth 25.000 banorë dolën 4.000 luftëtarë, më 1847 vetëm nga fshatrat e Kurveleshit me 15.000 banorë, morën pjesë në luftë afërsisht 3.000 luftëtarë. Duke pasur si forcë lëvizëse fshatarësinë, që përbënte 90 % të gjithë popullsisë së Shqipërisë, si dhe shtresat e ulëta qytetare, këto kryengritje nisën e përfunduan me përlëshje të ashpra dhe të përgjakshme, duke u shkaktuar forcave turke mijëra të vranë e të plagosur dhe me dëme në materiale të shumta.

Kuvendet krahinore me rëndësi historike

Para shpërthimit të kryengritjes mbledhjen një kuvend krahinor ose ndërkrahinor, i cili shpallte besëlidhjen dhe përcaktonte qëllimin e kryengritjes, masat organizative, detyrat, numrin e forcave dhe detyrimin për çdo krahinë, zgjidhte prijësit popullorë e ushtarakë, etj. Të tilla ishin besëlidhja e 9 krahinave me qendër në Berat më 1834, besëlidhja e krahinave të Kosovës më 1844, Besëlidhja (Kuvendi) i Mesaplikut më 1847 etj. Parimi i pjesëmarrjes ose i mobilizimit për luftë mbështetej në zakonet dhe traditat popullore, sipas të cilëve “çdo derë” (shtëpi) nxirrte nga një luftëtar. Çdo njësi e banuar, fshat, lagje qyteti, krahinë etj., do të nxirrte çetën e grupit të vet me një numër përafërsisht të përcaktuar luftëtarësh. Zakoni merr formën e detyrimit të pakundërshtueshëm. Kush i shmangej pjesëmarrjes i nënshtrohej një dënimi moral ose material si: konfiskim pasurie, djegie shtëpie, largim nga vendbanimi e deri tek dënimi me vdekje. Por, në përgjithësi, e sidomos nga krahinat e zonave malore, rregull i “një për shtëpi” tejkalohesh. Shpejtësia me të cilën kryengritësit grumbulloheshin ose hidheshin në luftë ishte tepër e madhe. Pas lajmërimit ose thirrjes, kryengritësit brenda 1-2 ditësh grumbulloheshin me mijëra në vendet e caktuara. Kështu më 1834, pas thirrjes së udhëheqësit popullor Tafil Buzit, brenda 24 orëve u grumbulluan në Berat 10.000 vullnetarë. Nga pikëpamja e organizimit, formacionet luftarake ishin bashkime rajonale me lidhje të përkohshme dhe me përbërje të thjeshtë. Një fshat ose lagje qyteti formonte një çetë prej disa dhjetëra luftëtarësh deri në ndonjë rast edhe mbi njëqind. Në vartësi të numrit të shtëpive (familjeve), një krahinë formonte një grup që sipas numrit të popullsisë përkatëse mund të kishte disa qindra deri në 2.000 luftëtarë ose dhe më tepër.

Zhvillimi i luftimeve

Gjatë kryengritjeve ndërkrahinore formoheshin grupime forcash akoma më të mëdha. Kështu gjatë kryengritjes në Shqipërinë e Jugut më 1847 u krijuan dy grupime: ai Verior me Rrapo Hekalin në krye dhe ai Jugor me Zenel Gjolekën. Secili grupim përbëhej nga 4 deri 5 grupe krahinore. Grupimi i Veriut përbëhej nga grupi i vullnetarëve të Vlorës, të Myzeqesë, të Mallakastrës dhe të Tepelenës. Po kështu grupimi i Jugut përbëhej nga grupi i Kurveleshit të Poshtëm dhe i Bregdetit, të Delvinës, të Kurveleshit të Sipërm e Kardhiqit, të Tepelenës dhe të Çamërisë. Secili grup kishte 500-600 luftëtarë ndërsa secili grupim deri më 2.000 luftëtarë që qëndruan në formacione gjatë kohës së kryengritjes. Me këto grupime në momente të caktuara bashkoheshin dhe vullnetarë të tjerë, duke dyfishuar e trefishuar efektivin. Dinamika e veprimeve luftarake të kryengritësve zakonisht zhvillohej nëpërmjet dy fazave kryesore: fazës së nisjes dhe fazës së luftimeve me karakter mbrojtës.

Në fazën e nisjes, kryengritësit mësynin forcat ushtarake osmane në qendrat administrative, garnizonet e ruajtjes, në nyjat rrugore dhe nënrepartet e repartet shëtitëse, forconin ruajtjen e kalave, iu bënë prita dhe kurthe karvanëve të furnizimit etj. Mësymja në përgjithësi fillonte nga rajonet fshatare të zonave malore dhe drejtohej mbi qytetet e zonave të ulëta. Sipas vendimit të besëlidhjes (kuvendit) çetat dhe grupet e ndryshme, me t'u lajmëruar grumbulloheshin dhe niseshin në drejtimin e objektivit të mësymjes. Kryengritësit i afroheshin objektivit me kolona marshimi, të cilat përhapeshin për luftim, duke shfrytëzuar terrenin. Në afërsi të objektivit ato organizoheshin për luftim dhe hidheshin në sulm. Sulmet zakonisht ishin rrethore dhe të vrullshme. Në këtë mënyrë, në maj të vitit 1835 gjatë kryengritjes së Shkodrës, luftëtarët e qytetit dhe vullnetarët prej Malësisë së Madhe, Pukës, Mirditës, Zadrimës, Anamalit me rreth 15.000 vullnetarë sulmuan 6.000 forca turke në kalanë e Rozafës dhe në kodrat e Pashës. Brenda tre-katër ditëve të para arritën të mbyllnin plotësisht unazën e rrethimit. Kurse prej muajit maj deri në gusht i bllokuan plotësisht forcat turke dhe duke i sulmuar herë pas here u shkaktuan mijëra të vranë. Po kështu më 1847 rreth 2.000 luftëtarë në grupimin Verior të Shqipërisë së Jugut sulmuan nga të gjitha anët një regjiment forcash qeveritare turke në fshatin Greshicë të Mallakastrës. Pas tri ditë luftimesh, e detyruan atë të dorëzohej, duke lënë qindra të vranë në fushën e luftës. Kurse Grupimi Jugor vetëm me 1.500-2.000 luftëtarë mbajti të rrethuar në kalanë e Gjirokastrës 6-7 tabor turk.

Faza e mbrojtjes zakonisht fillonte pasi forcat e ekspeditave ushtarake turke të nisura nga qendrat e vilajeteve ose rajonet qendrore të Perandorisë, ballafaqoheshin me kryengritësit. Mbrojtja e kryengritësve kishte gjithmonë karakter manovruar. Pikënisja e luftimeve të kësaj faze ishte ndeshja në një vijë ose pozicion të caktuar terreni, ku kryengritësit organizonin mbrojtjen, pritat ose kurthet. Vendet më të përshtatshme për kryengritësit ishin, grykat, qafat e shpatet e maleve, nyjat rrugore të rëndësishme, “portet” e hyrjes në zonat malore, brigjet e lumenjve etj. Në përgjithësi qëndresa e kryengritësve në këto vija nuk vazhonte gjatë. Pas thyerjes në këto vija, kryengritësit tërhiqeshin më në thellësi, ku prioritet merrnin pusitë, kurthet, goditjet e sulmet e befasishme ditën e natën me grupe të vogla e çeta. Gjerësisht gjenin

përdorim forma të ndryshme si dredhitë, mashtrimet, ndjellja e armikut, kapja rob, marrja e informatave etj. Mjeshtëri të lartë në zbatimin e këtyre mënyrave luftimi u pasqyruan sidomos gjatë kryengritjes së vitit 1847. Në shumicën e rasteve, para fillimit të luftimeve, kryengritësit krijojnë përshtypjen të komanda e forcave turke se do të ndesheshin me ta ballë për ballë, në vende të hapura ditën etj. Por në të vërtetë, kryengritësit tërhiqeshin, fshiheshin, zhdukeshin e humbinin gjurmët për mjaft kohë. Në disa raste i “ndollën” forcat osmane në bazat e tyre, në disa herë edhe i vinin në “gjumë”. Mirëpo pas kësaj ato jepnin goditje ose sulme të befasishme duke u shkaktuar humbje të mëdha turqve. Në mesin e korrikut 1847 Grupimi Jugor provokon dhe i ndjell ditën një repart të vogël prej 3.000 forcash turke. Kurse gjatë natës, duke i futur në një grykë shkëmbore u jep goditje nga të gjitha anët, duke vranë më shumë se 1.000 veta. Po kështu nga mesi i gushtit, 700-800 kryengritës u përballën në Doliana, rreth 50 km në Veriperëndim të Janinës, me një forcë turke prej më se 5.000 vetash, që vinte prej Maqedonisë. Pas kësaj qëndrese kryengritësit u tërhoqën me shpejtësi nga mesi i natës sulmuan forcat turke pa prituri, kur ata pushonin, duke u shkaktuar 500 të vranë dhe duke e detyruar të largoheshin në drejtim të Janinës së shpartalluar. Në këtë mënyrë u veprua në Senicë, si dhe në grykën e Kuçit.

Prijës ushtarakë dhe popullor

Për organizimin e kryengritjeve dhe drejtimin e formacioneve popullore, kuvendet e besëlidhjet zgjidheshin për prijës ushtarakë, ata luftëtarë që kishin treguar trimëri, kishin përvojë luftarake dhe aftësi ushtarake, organizuese e drejtuese, e gëzonin autoritet. Në përgjithësi, në periudhën e Rilindjes këta prijës dolën nga shtresat e mesme, madje dhe të varfra. Të tillë ishin Tafil Buzi, Shahin Delvina, Çobo Golemi, Balil Nesho, Alush Frakulla, Hamza Kazazi, Binak Alia, Sokol Rama, Dervish Cara, Sheh Fejzo, Zenel Gjoleka, Rrapo Hekali, Hodo Nivica etj. Analistë të vëmendshëm pohojnë se, këta prijës popullorë me format, veçoritë dhe metodat e tyre të luftimit bënë që të dëgjoheshin në hapësirat Ballkanike e më gjerë.

Kryengritjet e armatosura shqiptare të kësaj periudhe, luftëtarët e shquar të saj, figurat e ndritura popullore, janë sot më shumë se kurrë pranë popullit të tyre, në mesin e popullit të tyre, në zemrën dhe shpirtin e ushtarakut shqiptar. Në të vërtetë mitet e prijësve popullorë të kryengritjeve kundër turqve janë, përveç Kastriotit, miti i flakjes së pushtimit turk, miti i ruajtjes së ndërgjegjes kombëtare, i ruajtjes së tërësisë tokësore të Shqipërisë, i harmonisë fetare e i harmonisë midis Veriut dhe Jugut, e kultit të gjuhës shqipe. Kryesorja ishte se në këto programe nuk kishte urrejtje e aq më pak tmerre, si ato të pastrimit etnik që ishin formuluar në disa nga programet e fqinjëve tanë. Kombi nuk është një propagandë, por themeli historik e kulturor i shtetit. Çështja kombëtare nuk mund të shmangë elitën drejtuese shqiptare kudo që ndodhet. Bëhet më e domosdoshme kjo detyrë e përcjellë që nga vitet e këtyre kryengritjeve popullore masive, kur jo rrallë, propagandohet se ... të flasësh për interesa kombëtare do të thotë ta vendosësh veten mbi një fushë të minuar... Përvoja historike, që përcillet të paktën që nga këto kryengritje popullore masive, është kushtëzimi më i fuqishëm për zhvillimin e besimit, se udhëheqësit nuk duhet të tolerojnë më shumë nga çfarë dikton memoria historike, që të ruajnë marrëdhënie të mira me kombin.

Në emër të jetës u skalitet me germa të arta 'Dëshmorë të Atdheut'

Llogoraja me peizazhin e vet piktoresk, ruan në rrënjët e saj një histori të trishtë, e cila dhemb fort edhe sot, shumë vite më pas. Pikërisht në atë vend joshës për syrin, 34 vite më parë, 22 nëntori shënoi një nga tragjeditë ajrore më të mëdha të ndodhura në Shqipëri.

Atë ditë të ftohtë dimri, një autobus me studentë nga Instituti i Lartë i Tiranës po kthehej nga praktika mësimore. Një gabim njerëzor, një defekt në motor?! Askush nuk mund të thotë asgjë. Ajo që dihet është se autobusi ngatërroi rrugë dhe ra në humnerë.

Por ky ishte vetëm 'akti i parë i tragjedisë', dy helikopterë në bordin e të cilëve ndodheshin një grup mjekësh u ngrit nga Tirana drejt Qafës së Llogorasë. Misioni human ishte shpëtimi i jetës së studentëve.

Por 'tragjedia kishte dhe aktin e saj të dytë'. Nuk dihet se nga çfarë 'mallkimi' përndiqte ata njerëz që kishin pësuar atë aksident të rëndë, për 23 persona që ndodheshin në bordin e helikopterëve, studentë të plagosur, mjekë, pilotë dhe familjarë humbën jetën tragjikisht.

Sot Llogoraja është ende një plagë e hapur, ajo ditë nuk ka qenë e lehtë për askënd. Një e mërkurë e zyrtë që do iu merrte jetën dhe mjekëve: Agim Qarri, Kujtim Hysi, Zana Floqi dhe Dhurata Bega, të cilët ranë në krye të detyrës së bashku me pilotët dhe teknikët. Kjo ishte një fatkeqësi e madhe, e cila la vragë të thella.

Kujtime ruajnë edhe kolegët e pilotëve, të cilët mes lotësh shprehen: "Kjo është një ngjarje e rëndë në aviacionin luftarak shqiptar, pilotët dhe teknikët në emër të humanizmit, në emër të jetës së studentëve të rinj që do ishin kuadër të ardhshëm të atdheut, në kushte të vështira meteorologjike e morën këtë vendim për të fluturuar, për të mbetur përgjithmonë "Rini e thinjur mbi Llogora".

Koha ka kaluar dhe që nga ajo ditë e zezë nëntori, fëmijët janë rritur, shumë prej tyre kanë zgjedhur të ndjekin në jetë rrugën e lënë në mes nga prindërit. E një fragment i vogël nga një tragjedi e madhe, ato vende nuk do të rreshtin së ndaluar kurrë dhembjen e njerëzve të tyre të dashur. Ministria e Mbrojtjes dhe Forcat e Armatosura kujtojnë me respekt dhe mirënjohje aktin sublim në të cilin humbën jetën mjekë dhe efektivë të Forcave të Armatosura. Ata sot gjenden në gjerdanin e artë të kombit shqiptar, aty ku prehen 28 mijë bijë dhe bija "Dëshmorë të Atdheut".

REKRUTIM
FORCAT E ARMATOSURA
TË SHQIPËRISË

FORCAT
E ARMATOSURA

**NË KËMBË
PËR KOMBIN!**